

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

на тему **АНГЛОМОВНА ЮРИДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА
СПЕЦИФІКА ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0352-ап-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
переклад (англійський)
Мацейчик Світлана Юріївна

Керівник: д.ф.н., проф. Зацний Ю. А.

Рецензент: к.ф.н., проф. Клименко О. Л.

Запоріжжя – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська
Освітньо-професійна програма Переклад (англійський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Запольських С. П.

« ____ » _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
МАЦЕЙЧИК СВІТЛАНІ ЮРІЇВНІ

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Англомовна юридична термінологія та специфіка її перекладу»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Зацний Юрій Антонович,
д.ф.н., проф.

затверджені наказом ЗНУ від 24 травня 2023 року № « 571-с» _____

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту): 7 грудня 2023 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту): наукові роботи у галузі термінознавства, теорії та практики перекладу юридичної лексики.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) проблема визначення терміна; 2) особливості терміносистем 3) семантико-морфологічна структура англомовної юридичної термінології; 4) прийоми перекладу юридичних термінів; 5) засоби досягнення еквівалентності у перекладі юридичних термінів.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Зацний Ю. А., д. ф. н., проф.	25.04.2023	25.04.2023
Розділ 1	Зацний Ю. А., д. ф. н., проф.	12.05.2023	12.05.2023
Розділ 2	Зацний Ю. А., д. ф. н., проф.	03.06.2023	03.06.2023
Розділ 3	Зацний Ю. А., д. ф. н., проф.	20.06.2023	20.06.2023
Висновки	Зацний Ю. А., д. ф. н., проф.	15.09.2023	15.09.2023

6. Дата видачі завдання 25.05.2023

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	травень 2023	виконано
2	Добір фактичного матеріалу	червень 2023	виконано
3	Написання вступу	червень 2023	виконано
4	Написання теоретичного розділу	червень 2023	виконано
5	Написання практичних розділів	вересень 2023	виконано
6	Формулювання висновків	жовтень 2023	виконано
7	Проходження нормоконтролю	листопад 2023	виконано
8	Одержання відгуку та рецензії	листопад 2023	виконано
9	Захист	грудень 2023	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ С. В. Мацейчик

Керівник роботи _____ Ю. А. Зацний

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ В. В. Погонєць

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 64 сторінки, 81 джерело

Об'єктом дослідження виступає англомовна юридична термінологія.

Предметом праці є семантико-морфологічні аспекти англомовної юридичної термінології та прийоми й стратегії її перекладу.

Мета роботи: визначення семантичних, морфологічних та структурних особливостей англомовної юридичної термінології та специфіки її перекладу на українську мову.

Методологічною базою дослідження стали теоретичні ідеї та концепції стосовно проблеми визначення терміна, особливостей терміносистем та способів та прийомів перекладу юридичної термінології, розроблені такими вченими як Т. І. Панько, З. Б. Куделько, В. Д. Бялика, Ю. О. Семенчука, В. В. Коптілова, С. М. Єнікєєвої, Р. І. Дудока.

Отримані результати: З погляду морфологічної будови терміни англомовної юридичної сфери поділяються на прості, складні (та терміні-словосполучення. Найбільш продуктивними способами словотворення субстантивної юридичної термінології в англійській мові є афіксація. За структурним критерієм складні терміни діляться на ті, які утворені шляхом основоскладання та пишуться разом, через дефіс (*due-process*) а також ті, терміни, які мають структуру словосполучення. Вони у свою чергу діляться на іменникові, прикметникові та дієслівні словосполучення відповідно до головного слова. До основних перекладацьких стратегій належать розмежування полісемантичних лексичних одиниць, диференціація омонімів, прагматичний аналіз вихідного тексту, дотримання синтаксичної та семантичної структури, досягнення зв'язності і узгодженості тексту перекладу.

Ключові слова: адекватний переклад, еквівалентність, перекладацький прийом, полісемантична одиниця, юридичний термін

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ ТА ЇЇ ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	7
1.1 Особливості формування терміносистем	7
1.1.1 Проблема визначення терміна та терміносистеми	7
1.1.2 Структурні моделі термінів	9
1.1.3 Способи термінотворення	12
1.1.4 Особливості семантичних зрушень у терміносистемах.....	
1.2 Проблема семантичних полів у терміносистемах	23
1.3 Теоретичні особливості перекладу юридичної термінології.....	27
РОЗДІЛ 2 СТРУКТУРА АНГЛОМОВНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ.....	33
2.1 Особливості композиційної структури англomовної юридичної термінології.....	33
2.1.1 Морфологічні особливості англomовної юридичної термінології..	33
2.1.2 Синтаксичні особливості англomовної юридичної термінології.....	37
2.2. Лексико-семантичні поля англomовної юридичної терміносистеми	42
РОЗДІЛ 3 ПРИЙОМИ ТА СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ.....	46
3.1. Прийоми перекладу англomовних юридичних термінів	46
3.2 Перекладацькі труднощі у відтворенні англomовної юридичної термінології	52
3.3 Шляхи подолання неоднозначності у перекладі англomовної юридичної термінології.....	57
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65

ВСТУП

Юридична сфера відіграє важливу роль у житті суспільства, забезпечуючи правовий порядок, регулювання взаємин між громадянами та визначення прав та обов'язків кожного індивіда. Вона створює рамки для функціонування економічних, соціальних та політичних структур, забезпечуючи стабільність та захист прав і свобод громадян, що є важливим для розвитку справедливого та демократичного суспільства. З лінгвістичною погляду ця сфера обслуговується певним лексичним прошарком відповідної мови, одиницями якого виступають юридичні терміни, які у своїй сукупності складають юридичну термінологію. Англomовна юридична термінологія, таким чином, виступає важливим конститuentом англійського лексикону і в контексті процесів глобалізації та з огляду на той факт, що англійська мова виступає як *lingvo franca* велика кількість юридичних текстів написані саме англійською мовою.

Тому **актуальність** роботи полягає у необхідності дослідження семантичних та структурних аспектів англomовної юридичної термінології та особливостей її відтворення у перекладі на українську мову з одного боку, з огляду на те, що вона має динамічний характер, зумовлений невинним розвитком легальної системи, а з іншого – її важливістю для українського правового контексту, яка підтверджується наявністю англomовних версій українських законів та нормативно-правових актів на офіційних урядових веб-сайтах, що є необхідною умовою руху України у евроінтеграційному напрямку.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному дослідженні семантичних, морфологічних та синтаксичних особливостей англomовної юридичної термінології та прийомів та стратегій для подолання труднощів у її перекладі на українську мову.

Проблема перекладу юридичної термінології є досить актуальною у сучасному вітчизняному мовознавстві, і її досліджували такі вчені як В. Згурська [Згурська 2010], О. Д. Козачек [Козачек 2016], І. І. Шуміло [Шуміло 2017], Г. С. Дуднік [Дуднік 2019], Л. В. Логінова [Логінова 2021], О. Попова [Попова 2022]. До англomовних праць, які висвітлюють подану проблематику відносимо роботи Л. Кучерук [Kucheruk 2013], О. Глогар [Glogar 2023], Ф. Рамос [Ramos 2021]. Однак, не зважаючи на досить чисельну кількість наукових праць проблема дослідження англomовної юридичної термінології залишається актуальною, що пов'язано з постійною еволюцією правової системи та змін у складі її термінологічного апарату.

Метою роботи є визначення семантичних, морфологічних та структурних особливостей англomовної юридичної термінології та специфіки її перекладу на українську мову. У відповідності з метою дослідження необхідно виконати наступні **завдання**:

- систематизувати теоретичний матеріал стосовно проблем визначення понять «термін» та «терміносистема»;
- встановити морфологічні особливості англomовної юридичної термінології;
- визначити синтаксичні особливості складних юридичних термінів;
- висвітлити лексико-семантичні поля англomовної юридичної терміносистеми;
- схарактеризувати основні прийоми її перекладу на українську мову;
- виявити перекладацькі стратегії, які направлені на подолання труднощів перекладу англomовних юридичних термінів.

Об'єктом дослідження виступає англomовна юридична термінологія, а **предметом** виступають її семантико-морфологічні аспекти та прийоми й стратегії її перекладу. **Матеріалом** дослідження стали 520 термінологічних одиниць, відібраних з [Burton 2013; Glossary of Legal Terms; Legal English Vocabulary; Handbook of Legal Terminology; English Legal Glossary].

У науковій праці були використані наступні **методи** дослідження: загальнонаукові (індукція, дедукція, аналіз, синтез, структурування та класифікація) та лінгвістичні: метод аналізу словникових дефініцій – для визначення значення терміна; метод семантичного аналізу – для встановлення семантики аналізованої одиниці; метод контекстуального та прагматичного аналізу – для встановлення загального змісту висловлювання; квантитативний метод – для визначення продуктивності морфем у творенні термінологічних одиниць, метод аналізу перекладацьких трансформацій – для визначення ступеню еквівалентності та адекватності перекладу терміна на українську мову.

Теоретико-методологічну базу дослідження складають роботи таких вчених, як Т. І. Панько, З. Б. Куделько, В. Д. Бялика, Ю. О. Семенчука, В. В. Коптілова, С. М. Єнікєєвої, Р. І. Дудока.

Практичне значення роботи полягає в можливості використовувати отримані результати під час викладання курсів лексикології, перекладознавства та спецкурсів з термінознавства, а також у лексикографічній практиці укладання словників сучасних юридичних термінів англійської мови.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У **вступі** подано загальну характеристику роботи, зазначена актуальність мета та дослідницькі завдання, сформульовано об'єкт та предмет дослідження, обґрунтовано застосування відповідних загальнонаукових та лінгвістичних методів.

У першому розділі розглянуто проблему визначення терміна, структурні моделі термінів та способи їх творення. Окрема увага присвячена проблемі семантичних полів у терміносистемах та теоретичним особливостям перекладу юридичної термінології.

Розділ другий присвячений морфологічним та синтаксичним особливостям англomовної юридичної термінології та виокремленню лексико-семантичних полів у її межах.

У третьому розділі проаналізовані прийоми перекладу англomовних юридичних термінів на українську мову, визначені основні складнощі при перекладу та окреслено магістральні перекладацькі стратегії для досягнення бажаної еквівалентності та адекватності перекладеного тексту.

У висновках узагальнені отримані результати.

Загальна кількість сторінок – 64, кількість використаних джерел – 81.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ ТА ЇЇ ВІДТВОРЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

1.1 Особливості формування терміносистем

1.1.1 Проблема визначення терміна та терміносистеми. Формування теоретичного термінознавства як окремої галузі лінгвістики відноситься до 70-х років ХХ століття [Куделько 2003, с. 6]. Терміни виступають повноцінним елементом мовного лексикону і наразі вчені нараховують досить велику кількість їх визначень, а проблема розмежування слів, які належать до загальноживаної лексики, а які до термінів є особливо актуальною в теорії термінології [Панько 1994, с. 21]. За визначенням О. І. Дуди термін – це слово або словосполучення, яке влучно та однозначно номінує предмет, явище або поняття зі сфери науки чи техніки та розкриває його головний зміст. На думку вченої в основі терміна завжди знаходиться його наукова дефініція [Дуда 2001, с. 5].

Вчені наголошують на тому, що характерними рисами терміна є його системність, що визначається його віднесенням до конкретної терміносистеми, наявність чіткого визначення, моносемантичність, стилістична нейтральність та відсутність виразності [Chambers 2003, с. 207]. З іншого боку, термін є явищем динамічним, що зароджується, формулюється та трансформується в процесі пізнання (когніції), коли концепт переходить в вербалізований вираз, пов'язаний з будь-якою теорією чи концепцією, в межах якої осмислюються різні галузі знань і (або) діяльності [Лешук 2002, с. 21].

Отже, у результаті аналізу було встановлено, що поняття «термін» потребує додаткового розгляду ряду певних ознак, які визначають його відмінність від слів загальноживаної лексики. Серед таких ознак можна виділити:

1. Специфічність, що полягає в чіткому відокремленні сфери застосування лексичної одиниці.
2. Однозначність, що передбачає, що термінами можуть бути лише фіксовані поняття, обмежені та однозначні в межах конкретних терміносистем.
3. Стислість та точність, оскільки неточність термінів може призводити до непорозумінь серед фахівців.
4. Системність, необхідність якої пояснюється тим, що за межами власної терміносистеми вони можуть набувати протилежних позначень.
5. Дефінітивність, яка чітко обмежує та окреслює їхнє значення, базуючись не лише на лексикографічних джерелах, але й на навчальній або науковій літературі.
6. Відсутність синонімів та омонімів в межах власної терміносистеми.
7. Стилiстична нейтральність, що передбачає, що терміни зазвичай не несуть емоційного або стилістичного навантаження та додаткового смислу [Taylor 1995, с. 69].

На нашу думку, найбільш влучним визначенням поняття «термін» є наступне: термін – це слово або словосполучення, яке вказує на конкретне наукове або професійне поняття, відповідає певним стандартам і використовується в специфічній галузі знань або людської діяльності, має здатність ідентифікувати наукове поняття та сприяє формуванню семантичної системи в межах конкретної галузі науки чи техніки, у сукупності з іншими поняттями. Терміном може виступати будь-яке слово, яке має чітку дефініцію, визначає конкретне поняття з чітко визначеною сферою застосування та відрізняється від омонімів загальноживаної лексики [Суперанська 2009, с. 115].

Окремої уваги заслуговує проблема розмежування понять «термінологія» та «терміносистема». Термінологія визначається як сукупність термінів, які вживаються у певній сфері наукової чи професійної діяльності для позначення певних фахових понять [Скороходько 1963, с. 12]. Під терміносистемою розуміємо, організовану сукупність термінів у спеціалізованій сфері діяльності [Скороходько 1963, с. 13].

Новий аспект у тривалу дискусію науковців щодо взаємозв'язку термінів «термінологія» та «терміносистема» принесло когнітивне термінознавство [Попович 2020, с. 208]. Згідно з цією перспективою, терміносистему визначають як «складну концептуальну структуру знань про конкретну професійну сферу реальності, операції, що відбуваються в когнітивній системі людини під час сприйняття та створення професійного мовлення». У рамках когнітивного термінознавства Л. О. Манерко описує терміносистему як «сукупність термінів, що свідомо конструюється та виявляється за допомогою категоризованої та концептуалізованої інформації на основі логіко-понятійних, когнітивно-мовних, дискурсивних та термінологічних вимог» [Попович 2020, с. 209-210].

З цього погляду дослідник вважає, що не можна встановлювати прямий знак рівності між цими двома поняттями, оскільки «термінологія» пов'язана з впорядкуванням термінів в межах процесу вербалізації термінологізованих понять, у той час як терміносистема виражає продукт класифікаційної діяльності, спрямованої на сортування термінів відносно понять, які вони позначають.

1.1.2 Структурні моделі термінів. Щоб краще осягнути структурні особливості термінів та розкрити закономірності процесу термінотворення, слід зупинитися на проблемі класифікації термінологічної лексики [Борщовецька 2004]. Це надасть змогу семантизувати та визначити значення юридичних термінів, а також вивчити шляхи їх формування та походження.

Дослідження структурно-семантичних аспектів термінів та їх класифікація за типами націлена на подолання труднощів у їх класифікації та систематизації [Artyukh 2011, с. 79]. Велике значення приділяється питанням методологічної класифікації термінолексики, що зацікавлює багатьох вчених і науковців, таких як Г. О. Хацер [Хацер 2005], В. Д. Борщовецька [Борщовецька 2004], М. О. Бурлаков [Бурлаков 1988], Ю. О. Семенчук [Семенчук 2011], А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк, З. Б. Куделько [Куделько 2003] та інші. Їхні праці надають теоретичні основи, обґрунтовують та висвітлюють методологічні підходи до можливих типологій терміносистем, описують структурно-семантичні особливості лексичних одиниць, а також вказують на продуктивні засоби їх аналізу.

За словами лінгвіста М. О. Бурлакова, точний аналіз типологічних особливостей лексичних одиниць допоможе зробити обґрунтований вибір ефективних засобів та методів семантизації термінів та визначити точний шлях аналізу термінолексики [Бурлаков 1988, с. 19]. Таким чином, важливим є розподіл способів класифікації термінологічної лексики за певними параметрами [Ланюк 1974, с. 54].

Т. Й. Лещук підкреслює, що структурно-семантичний підхід до поняття термінології надає повну характеристику лексичних одиниць за формуванням, структурою, семантичним навантаженням, сферою та частотою вживання термінів, а також за їхніми властивостями [Лещук 2002, с. 46]. У цьому контексті існують різні класифікації термінів за структурою. В даній роботі дотримуємося точки зору авторів, що розділяють терміни на два класи: однокомпонентні та багатокомпонентні. Однокомпонентні терміни складаються лише з однієї лексичної одиниці, тоді як багатокомпонентні мають кілька лексичних одиниць [Д'яков 2000, с. 98].

Багатокомпонентний термін є синтаксичною конструкцією, що складається з кількох слів – компонентів, які семантично і синтаксично пов'язані та номінують спеціальне поняття чи процес певної галузі діяльності [Коптілов 2002]. При утворенні багатокомпонентних термінів, до терміну-

назви основного поняття додається визначення, яке звужує та конкретизує його значення до наукового поняття певного виду.

Найбільш розповсюдженими складеними термінами є словосполучення, що складаються з двох компонентів, які формуються за декількома основними моделями. Основою цих моделей є ядерний елемент, виражений іменником у називному відмінку, та атрибутивний визначальний елемент [Хацер 2005, с. 73]. Трикомпонентні термінологічні словосполучення виникають на основі двокомпонентних, вони мають більш стійкі структурно-семантичні відносини та, як правило, стають самостійними термінами. Звісно, зі збільшенням кількості компонентів ступінь багатозначності терміна зменшується, але це одночасно призводить до збільшення його громіздкості та незручності у подальшому використанні [Петрина 2016, с. 102]. Однак, як зазначають вчені, якщо всі вимоги, які зазвичай ставляться до термінів, дотримані, то немає підстав відмовлятися від їх використання незалежно від їхньої лексичної довжини [Д'яков 2000, с. 13]. Це пов'язано з тим, що термін повинен, передусім, належним чином характеризувати поняття, оскільки, крім номінативної функції, важливою є його дефінітивна роль.

Таким чином, термінологія є важливою складовою лексики, і її дослідження вимагає комплексного застосування різних лінгвістичних методів для правильного групування та загального впорядкування терміносистеми. Це узагальнення є основою для подальших досліджень лексичного матеріалу, вивчення його походження, формування та основних принципів функціонування терміносистем. Такий підхід дозволяє зрозуміти значення кожного елементу системи, їхні взаємозв'язки та діючі закономірності під час функціонування у результаті чого може бути сформована уніфікована система понять з чіткими зв'язками між всіма її елементами.

1.1.3 Способи термінотворення. На сучасному етапі розвитку мовознавства виділяють кілька продуктивних способів формування термінів, а саме: семантичний, синтаксичний, морфологічний, термінологічне запозичення та скорочення термінів. Семантичний спосіб вніс найбільш значущий внесок у становлення термінологічних одиниць, які до цього моменту визначалися цим підходом та активно використовуються у науковому середовищі [Хацер 2005, с. 72].

Взаємодія з різними типами переосмислення слів, що раніше функціонували у загальній мові, стає фундаментальним аспектом термінотворення. Ця взаємодія охоплює запозичення зі загальної лексики, розширення або звуження первинного значення, а також зміну семантики через метафоричне чи метонімічне перенесення та використання термінів з інших сфер термінології.

Перехід слів зі загальноживаної лексики до юридичної сфери взаємодії неодмінно спричинює семантичні трансформації та переосмислення первинного значення. Виникнення вторинних номінацій ґрунтується на здатності понять перетворюватися та виникати на основі логіко-предметних зв'язків між попереднім і новим поняттям [Хацер 2005, с. 73]. Формування значень вторинних номінацій відбувається у процесі переосмислення значень слів, заснованого на подібності реальних предметів, їх суміжності в просторі чи часі та аналогічних функціях [Скоп'юк 2005, с. 60].

Утворення термінологічних одиниць через звуження або розширення семантики є одним із видів семантичного термінотворення, де назва загальноживаного поняття переноситься на спеціальне за умови спільності їхніх ознак та додаткових рис у спеціальному понятті [Белозьоров 2001, с. 30]. У термінологічних словосполученнях, як правило, при звуженні значення особливості спеціального поняття виражаються через визначення відносно опорного іменника. Це нове визначення визначає формальну відмінність між загальноживаною лексичною одиницею та новоствореним терміном.

Другим видом зміни первинного значення слова є метафоризація, яка ґрунтується на основі схожості вихідного та похідного значень. Вчені, такі як В. Еванс та М. Грін, вважають, що метафора не лише стилістична особливість мови, але і її загальна метафоричність визначається її первісною природою [Evans, Green 2006, с. 286]. Отже, метафора – це перенесення назви на підставі схожості різних об'єктів за їхніми суттєвими рисами.

У лінгвістиці сьогодні існує концепція, згідно з якою метафора (або метафорична модель) – це процес уподібнення одного явища іншому за семантичною спорідненістю їх властивостей, особливостей чи функцій, що проявляється в застосуванні слів, призначених для позначення одних об'єктів (ситуацій), для позначення зовсім інших об'єктів (предметів) на основі умовної однаковості їхніх ознак. Метафора, як засіб позначення спеціального поняття, значно полегшує передачу знань, оскільки асоціює це спеціальне поняття з вже загальновідомим [Lakoff 2008].

Один із результативних семантичних методів формування термінів є метонімічне перенесення, яке виступає досить продуктивним. Метонімічні моделі, які покладені в основу термінотворення, будуються на асоціаціях, заснованих на реальних взаємозв'язках між поняттями [Скоп'юк 2005, с. 60]. Метонімія визначається як перенесення, яке базується на суміжності предметів або їхніх ознак [Суперанская 2009, с. 45]. Цей вид перенесення може виникати внаслідок просторових, часових або подійних особливостей різних категорій, що існують у реальності та у свідомості людей, у вже усталених значеннях слів.

Важливо відзначити, що під час звуження значення первинного слова ці терміни зберігають науковий характер, відповідаючи вимогам наукового терміну [Сухачова 2007, с. 258]. Такий підхід розкриває широкі можливості для творення нових термінів та розширення терміносистем.

Семантичний спосіб трансформації полягає в перетворенні різних значень одного слова на різні терміни, які стають етимологічно незалежними. Таким чином, в терміні формується нове значення, яке раніше було чужим

цьому слову і не пов'язане із його основним змістом. Якщо взяти за основу не семантичні відмінності, а функціональні аспекти, то семантичні терміни та слова, які вони породжують, будуть перебувати у відносинах омонімії [Секрет, Чолинець 2013, с. 200]. Такий підхід визначає шляхи формування нових термінів, що дозволяє розширювати лексичне поле та глибше уособлювати поняття в термінологічних системах.

Наступним розглянемо синтаксичний спосіб термінотворення, у результаті якого формуються складені терміни або як їх іще називають терміносполучення [Годована 2005, с. 102]. Вони номінують цілісні поняття та є більш стійкими у порівнянні з вільними словосполученнями загальної мови за допомогою своєї лексико-семантичної організації.

Морфологічний спосіб – це спосіб творення нових термінів шляхом приєднання словотвірних афіксів (префіксів і суфіксів), до основ різних частин мови [Bussman 2016, с. 25]. Термінотворчий потенціал суфіксів зазвичай перевищує потенціал префіксів. Серед видів цього способу термінотворення можна виділити наступні:

- конверсія (перехід однієї частини мови в іншу без будь-якого словотворчого елемента, тобто вихідна та похідна форми слів збігаються);
- аббревіація;
- суфіксальне утворення термінів;
- префіксальне утворення термінів [Петрина 2016, с. 64].

Розглянемо кожен з способів утворення термінів більш детально. Конверсія є розповсюдженим способом термінотворення в англійській мові. Функціонально-семантичні варіанти слів, які утворюються шляхом конверсії, слід також визнавати похідними лексичними одиницями, а сам процес внутрішньорівневої трансорієнтації лексеми вважати актом словотвору [Єнікеева 2005, с. 24]. Проте, як зауважують науковці, останнім часом переважає тенденція до зменшення питомої частки новостворених конверсійних одиниць на користь інших способів вербокреації [Сандій 2013,

с. 176]. В англійській мові найчастіше конвертуються дієслова та іменники, що служать одним із продуктивних джерел появи неологізмів. Під час процесу конверсії відбуваються також семантичні процеси. Зокрема, як правило, обсяг значень слова, з якого з'явилося похідне є більшим ніж у похідного. Однак дослідження кола питань, які описують механізми конверсії, і надалі залишається актуальним, а існування цілої низки інтерпретацій є результатом складності явища конверсії, яка розглядається вченими на перетині семантичних, синтаксичних, словотворчих та багатьох інших особливостей і підсистем мови [Evans 2006, с. 499].

Розширення словникового складу та поява великої кількості неологізмів зумовлює потребу у раціоналізації словотвірного процесу та оптимізації мовленнєвої діяльності – саме таким рішенням і є явище скорочення лексичних одиниць. Внаслідок структурної перебудови слів з'являються нові варіанти лексем, прикладом яких можуть служити аббревіатури та акроніми [Єнікєєва 2005, с. 20]. Скорочення – є способом словотвору, який означає відсікання частини слова, або словосполучення, яке поєднане одним змістом. Скорочення зазвичай поділяються на лексичні й графічні. Скорочуватися можуть різні частини слова і це не буде залежити від морфемних рамок.

Загалом тенденцію до скорочення мають назви офіційних установ такі, як назви міжнародних організацій Це явище пояснюється складністю цих назв та їх синтаксичною розгалуженістю. Під час аналізу скорочень наразі виділяють їх наступні види:

- ініціальні аббревіатури; – поскладові скорочення; – акроніми (сформовані з перших букв певної фрази або речення) [Crystal 1995, с. 448];
- подвійні скорочення (скорочення морфолого-синтаксичних утворень, які вже раніше містили аббревіатуру);
- усічені слова [Константинова 2004, с. 8].

Абревіатури (від латин. *abbreviatio* – скорочую) – це іменники, що утворилися в результаті скорочення слів, словосполучень або речень

внаслідок аббревіації [Crystal 1995, с. 448]. Аббревіація виконує насамперед важливі, притаманні їй завдання по розширенню дериваційних можливостей термінологіки тому, що відсутність аббревіатур призвела б до зайвого, а також надмірного розширення професійних текстів. Остання складова частина аббревіатур може складати ціле слово. Сучасній англійській мові притаманна велика кількість аббревіатур, яка на сьогоднішній день у термінологічних словниках сягає десятків тисяч одиниць. З урахуванням вищенаведеного розуміємо, що процес створення скорочених слів відбувається наразі під час зміни формальної структури попереднього найменування. В результаті цього процесу в подальшому в мові виникають нові структурні варіанти номінативної одиниці.

Суфіксальне та афіксальне творення термінів є різновидом афіксального способу словотвору. Суфіксація (означає додавання до основи суфікса – морфеми, яка слідує за коренем) є найбільш розповсюдженим та дієвим засобом морфологічного термінотворення в англійській мові. Він дозволяє продукувати слова, що належать до іншої частини мови (наприклад, іменника, прислівника чи дієслова) або навіть до іншого класу слів [Сухачова 2007, с. 259]. Префіксація теж досить продуктивний спосіб в термінотворенні англійської мови під час якого, префіксом називають словотвірну морфему, що передує кореню слова та яка впливає на його значення, але не змінює сам лексико-граматичний компонент [O'Grady 2005]. Це означає, що похідний та вихідний терміни, як правило, залишаються при цьому однаковими частинами мови.

Проаналізувавши теоретичний матеріал, можна дійти висновку, що юридична лексика англійської мови, розвиваючись протягом довгого часу, формувалася в термінологічну систему із характерними для кожної мови словотворчими способами.

1.1.4 Особливості семантичних зрушень у терміносистемах. Під час аналізу семантичної структури терміна актуальним є звернення до основних лексико-семантичних явищ, які відбуваються в терміносистемах, а саме процесів полісемії, омонімії, синонімії та антонімії. Аналіз цих семантико-парадигматичних відношень є принципово необхідним для систематизації терміносистеми, її регламентування та єдиної структури уніфікації термінів [Петрина 2016, с. 126].

Як було вище зазначено, термін визначається диференційною ознакою «надання визначення поняттю». В цілому можна зазначити, що такі семантичні процеси, як полісемія, синонімія, омонімія та антонімія, притаманні мові в цілому, знаходять своє місце і в термінології, але в ній вони не порушують семантичної визначеності терміна. Полісемія (від гр. *polysemos* – багатозначний, багатозначність) – означає наявність у одиниці мови більш, ніж одного значення, тобто слову, як одиниці лексики, притаманна багатозначність [Crystal 1995, с. 457]. В термінологічній теорії полісемія пояснюється, як вживання однієї лексеми для визначення двох понять в межах однієї терміносистеми. На думку науковця В. Даниленко, полісемія термінів – це цілком природний прояв розвитку лексики [Даниленко 1971, с. 30]. Наразі витокami полісемії в термінології є метафоричні та метонімічні зв'язки, які існують між лексико-семантичними варіантами термінологічних одиниць. Полісемія може проявлятися двома способами:

- внутрішня (відбувається всередині терміносистеми);
- зовнішня (в різних терміносистемах).

Однією з причин виникнення міжгалузевої полісемії в англійській мові є загальне використання такого способу термінотворення, як конверсія [Сандій 2013, с. 176]. Це в своє чергу пов'язано з тим, що англійській мові взагалі притаманні риси мови ізолюючого типу, для якої властива відсутність морфологічних показників приналежності до тієї чи іншої частини мови. Існування полісемних термінів у термінології також може свідчити про незавершеність упорядкування терміносистеми та про її постійний

динамічний розвиток. Однак неодноразово було відзначено, що полісемія не є показником неточності терміна [Рахуба 2013, с. 310]. Насправді все якраз навпаки – чим сильніше притаманна полісемія термінології, тим більш влучно встановлюються асоціативні зв'язки між загальнонауковими, міжгалузевими або вузькоспеціальними поняттями. При полісемії може помічатися звуження (якщо багатозначне слово запозичується лише в одному значенні) або розширення смислового діапазону, яке супроводжується надбанням загальнонавчаним словом додаткових термінологічних значень на основі тих, які вже наявні в мові-джерелі [Макароцька 2010, с. 149].

При описі причин появи полісемії в сфері термінології традиційно відзначають такі процеси, як перенесення найменування, яке може здійснюватися на основі метонімії (перенос назви з одного об'єкту на інший, який асоціюється з ним за суміжністю), синекдохи (позначення цілого через частку, загального через конкретне або навпаки) і метафори (як наслідок схожості за формою, кольором, і т.д.) [Скоп'юк 2005, с. 61]. Також на сьогоднішній день заслуговує на увагу думка, що оскільки термінологічним системам притаманні динамічність, природно-штучний характер утворення, то, звісно, синонімію в них слід рахувати явищем закономірним [Терещенко 2001, с. 328].

Синонімія (від грец. *synonymos* – разом, ім'я) – це однаковість значень морфем, синтаксичних сполук або фразеологічних зворотів при одночасній наявності в них різного стилістичного відтінку. За думкою І. Кочан синонімія має негативний вплив на термінологію тому, що в межах наукового стилю – синоніми є небажаними та навіть шкідливими, бо негативно впливають на термін як на дефінітивну одиницю [Кочан 1992, с. 79]. О. О. Реформатський навіть стверджує що, оскільки термін не може мати ознак експресії та не має бути наділений естетичними характеристиками, синоніми та терміни з багатьма варіантами повинні бути вилучені з термінологій [Реформатський 1961, с. 50].

Інші вчені ж напроти вбачають термінологічну синонімію свідченням широких можливостей спеціальної мови, закономірним проявом динамічного розвитку науки та поглибленням об'єму знань про науковий об'єкт, бо функція синонімії полягає в уточненні й навіть деталізації думки фахівця [Королева 1986, с. 5]. Так дослідник В. І. Пілецький зазначає, що синоніми в термінології є доречними і наразі необхідними для: 1) наукового позначення поняття та глибокого пояснення терміна (особливо якщо він іншомовного походження); 2) найточнішого вираження думки, особливо коли межа між поняттями нечітка; 3) для уникнення повторів слів чи словосполучень [Пілецький 1997, с. 116]. Існує також ідея, що терміни-синоніми є корисними, бо кожен з них інакше та додатково розкриває значення поняття [Турчин 2004, с. 67].

До можливих причин наявності синонімії в термінологіях включають наступні:

- недостатня уніфікованість термінологій;
- динамічний розвиток наук, який супроводжується появою нових понять та потребою дати цим поняттям найточнішу номінацію;
- присутність в термінології застарілих термінів, які функціонують паралельно з новими;
- відновлення термінів, які з різних причин не використовували протягом певного часу;
- паралельне існування запозиченого та терміна місцевого походження;
- необхідність мовної економії, яка стимулює синонімію на різних структурних рівнях;
- номінація одного поняття різними науковцями чи декількома школами;
- необхідність номінації поняття за кількома номінативними типами [Задояна 2008, с. 247].

Таким чином, підхід до питання синонімії багаторазово змінювався тому, що довгий час вважалося неможливим саме її існування в термінологіях, а в багатьох дослідженнях по термінознавству неприйнятним був навіть факт

існування семантичних відносин синонімії. І лише згодом сформувалася точка зору, що їх існування – це невідворотній наслідок під час розвитку термінологій [Турчин 2004, с. 66].

Щодо проблеми омонімії в юридичному дискурсі англійської мови, треба зазначити, що до теперішнього часу серед науковців немає одного чітко визначеного підходу щодо ролі омонімії в термінологіях, а також відсутня однастайність стосовно розуміння явища омонімії взагалі та тих проблем, які з нею пов'язані [Шепель, Секрет 2010, с. 36]. Але в той же час неможливо заперечувати факт її існування на сьогоднішній день в термінологіях, що може пояснюватися обмеженістю лексичного матеріалу порівняно з наявною кількістю термінопонять [Дудок 2009, с. 193]. Загальноживані лексеми конвертуються у терміни та можуть вступати в відносини омонімії з лексемами, які вживаються у повсякденному спілкуванні. В наслідок таких вагомих чинників, як: бурхливий розвиток юридичних систем інших держав, взаємопроникливість юридичних систем, вплив певних домінуючих соціальних факторів юридична терміносистема стає відкритою до запозичень з інших терміносистем, постійно трансформується, набуває різних мовних інновацій [Секрет 2013, с. 201].

Принагідно зазначимо, що омоніми (від грец. *homonyms* “*homo*” – same + “*onoma*” – name) – це мовні знаки, звукові форми яких співпадають, але значення є різними, тобто це слова, однакові за вимовою та написанням (або ж ідентичні по одному з цих аспектів), але різні за своїм значенням [Crystal 1995, с. 453]. Таким чином, терміни-омоніми, які з'являються в результаті семантичного розколу одного слова, втрачають первинну незмінність внутрішньої форми та формують лексичні одиниці з різним значенням та належать іншим термінологічним полям [Гринев-Гриневич 2003, с. 101].
Способами утворення термінологічних омонімів є:

1) запозичення терміну з іншої мови в одному певному семантичному аспекті, але без усього спектру значень, які були притаманні терміну спочатку;

2) переосмислення значення запозиченого слова протягом його асиміляції в мові-рецепієнтови, його смислове «відокремлення» від слова-джерела;

3) уподібнення зовнішньої форми запозиченого слова протягом його асиміляції, зовнішнє ототожнення терміна з вже існуючою у мові рецепієнтови лексемою [Секрет 2013, с. 199].

Антонімія – це явище лексико-семантичних взаємовідношень протилежних значень, а антоніми – це відповідно слова, які служать для вираження цієї протилежності [Рахуба 2013, с. 310]. У сучасних роботах більшість дослідників не заперечують наявність антонімії в термінологічній лексиці і вважають, що антонімія як семасіологічне явище невід’ємне від термінологічних систем, що вони формально систематизують наукові поняття – складну багатогранну систему протиставлень, що допомагає значному впорядкуванню термінологічної сфери [Панько 1994, с. 188]. Виявлення таких антонімічних зв’язків допомагає структурувати поняття, точніше позначити їх місце в терміносистемі, адже часто саме пояснення шляхом протиставлення є найліпшим засобом встановлення істини [Цимбал 1998, с. 192]. Тому, як ми бачимо, антонімічні відносини термінологічних одиниць є одним з проявів системності термінології, а терміни-антоніми створюють постійні семантичні зв’язки, формуючи цілу нову мікросистему лексичних одиниць.

Цікавою є думка О. В. Колган, яка акцентує, що антоніми не порушують, а навіть підкреслюють мовну системність, бо вони ґрунтуються на відмінності всередині спільного явища (якостей, властивостей, станів, тощо) [Колган 2008, с. 200]. М. І. Мостовий підкреслює співвідносність антонімічних лексем, тому значення антоніма набуває протиставлення тільки під час порівняння з іншим антонімом. Тоді як узяті окремо лексеми антонімічних пар протиставних характеристик не мають. Тому для розуміння, чи є це слово антонімом, необхідно відшукати відповідну одиницю з протилежним значенням [Мостовий 1993, с. 122]. Це пояснюється тим, що в антонімічних взаєминах не може бути стилістичних прикрас та художності, бо вони служать для

протиставлення конкретних явищ, не порушуючи базових критеріїв термінів, а саме стилістичну нейтральність. Таким чином, під критеріями виявлення антонімів в термінології вважають: протилежність значень, однакова сфера лексичної сполучуваності в типових синтаксичних структурах взаємного протиставлення [Мостовий 1993, с. 123]. Поділ термінів-антонімів відбувається за формальною структурою на:

- лексичні (різнокореневі антоніми – протилежність створюється завдяки семантичному протиставленню різнокореневих морфем);
- словотвірні (однокореневі антоніми – додаються до того самого слова або основи антонімічні афікси з протилежним або з заперечним значенням).

Також в сучасній англійській мові для позначення крайніх позицій використовують наступні види антонімів:

- 1) комплементарні антоніми (в яких відсутні проміжні ланки та відтворюють протилежність понять з різними значеннями, вони доповнюють один одного у вигляді всього родового поняття);
- 2) векторні антоніми (які виражають діаметральну протилежність в спрямованості дій, ознак, властивостей);
- 3) антоніми, які відбивають якісну протилежність (яким притаманні градуальні опозиції, їх члени мають різну ступінь (градацію) однакової властивості);
- 4) антоніми, що виявляють контрадикторну протилежність (відображують одну ситуацію з різних кутів її учасників, які мають в ній протилежні функції) [Петрина 2015, с. 140].

Таким чином, виконаний аналіз теоретичних джерел доводить, що на сьогоднішній день антонімія в терміносистемах виконує систематизаційну функцію. Антонімічні відношення допомагають визначити внутрішню сутність протиставлюваних понять, а також вказати місце кожного терміна в термінології, чим в цілому сприяють системному формуванню наукової інформації. Явища полісемії та омонімії мають багато спільного, а саме в тому, що одна лексична форма використовується в процесі позначення декількох

різних понять, однак під час полісемії різниця не істотно вагома, або може зовсім не усвідомлюється. В той самий час, коли синонімія в термінології позбавляє її точності та в цілому додає варіативності, антонімія напротивагу функціонує для її цілісності та системності.

Отже, в історії лінгвістичних учень існували різні погляди на лексико-семантичні процеси синонімії, антонімії, полісемії та омонімії в терміносистемах, та більшість дослідників підтримують, що вони представляють невід'ємну складову єдиного мовного механізму, який забезпечує логіко-поняттєве впорядкування усіх складових елементів терміносистеми. Незалежно від ставлення до існування цих процесів у терміносистемі, за їх допомогою поступово здійснюється динамічний розвиток компонентів термінології, яка постійно поповнюється та оновлюється неологізмами, шляхом уточнення понять, розробки системності і структуруванню сукупності термінологічних одиниць при компонуванні їх в єдине семантичне ціле. Смілова багатозначність терміна надасть можливість лексико-семантичній системі номінувати нові поняття не кількісним нагромадженням мовних одиниць, а шляхом економії мовних засобів, в результаті переосмислення вже наявних.

1.2 Проблеми семантичних полів у терміносистемах

Кількість лексичних значень, розглядуваних як одиниці плану вираження, представляє велике різноманіття. Кількість номінативних одиниць є значно меншою, оскільки більшість з них характеризується полісемією. Значний обсяг лексико-семантичної системи в цілому веде дослідників до обмеження вивчення окремих ендосистем, які виділяються в мовній макросистемі. Здатність виділяти структуровані лексичні групи у мовному

лексиконі виникає як результат системного характеру мови загалом і її лексичного складу зокрема.

Ще Ф. де Сосюр звертав увагу на те, що «поза мовою слова, які мають щось спільне між собою, асоціюються в пам'яті так, що з них утворюються групи, в середині яких мають місце досить різноманітні відношення» [Saussure 1998]. Також за думкою Л. А. Новікова, саме «принципова можливість послідовного опису словника шляхом розподілення слів-понять, а точніше їх лексико-семантичних варіантів за семантичними (понятійними) полями» і є проявом системності лексичного складу. В. В. Виноградов також підкреслював те, що мовний лексикон є системою різних лексико-семантичних розрядів або рядів слів [цит. за: Веремчук 2017].

Дослідження теорії лексико-семантичного поля свідчить про відсутність єдиної думки щодо його дефініції [Селіванова 2006; Кочерган 2003, с. 265; Строченко 2008, с. 20]. У нашому визначенні ми спираємося на уявлення вчених та визначаємо лексико-семантичне поле як сукупність лексичних одиниць, які об'єднуються спільністю змісту та відображають поняттєву, предметну або функціональну схожість позначуваних явищ [Веремчук 2017]. Це підкреслює наявність спільної семантичної ознаки, яка об'єднує всі одиниці поля та виражається лексичною одиницею з узагальнюючим значенням. Ця ознака визначається різними термінами, такими як «класема», «маркер», «групова диференційна ознака», «інтегральна семантична ознака», «ядерна сема» і «архісема» [цит. за: Строченко 2008, с. 20-21]. Наявність цієї інтегральної ознаки є обов'язковою для лексико-семантичного поля, оскільки всі його компоненти імпліцитно включають її в свою семантику.

Здатність слів до асоціативної комбінації в мові є ще одним проявом її системності. Тому, лексичні одиниці краще розглядати не уособлено, а у комплексі з іншими одиницями, які є близькими до них, і це є можливим завдяки їх групуванню в ЛСП. Тобто, найбільш ефективним вбачається дослідження значення лексичних одиниць як компонентів структурованої системи – лексико-семантичного поля.

Важливо відзначити, що вчені, керуючись частиномовною приналежністю складових лексико-семантичного поля ЛСП, класифікують його на гомогенні (з компонентами, які мають спільну частиномовну приналежність) та гетерогенні (з компонентами різної частиномовної приналежності). Розбіжні погляди стосовно частиномовної приналежності призвели до існування різних термінів з неоднозначним трактуванням. Зокрема, поряд із терміном лексико-семантичне поле у науковій літературі часто зустрічаються такі терміни, як «лексико-семантична група» (ЛСГ), «тематична група». Важливо відзначити, що на сьогоднішній день між цими термінами відсутнє чітке розмежування, оскільки деякі дослідники використовують їх недиференційовано [Селіванова 2006].

Проте відповідно до думки Л. М. Васильєва, поняття «поле» взаємодіє у родово-видових відносинах із поняттям «група», представляючи собою загальне та конкретне [Канонік 2013, с. 42]. Отже, лексико-семантична група входить до структури лексико-семантичного поля. За Е. В. Кузнецовою, лексико-семантичну групу можна визначити як «клас слів однієї частини мови, які мають у своїх значеннях достатньо загальний інтегральний семантичний компонент і характеризуються схожою сполучуваністю...». ЛСП, навпаки, представляє собою об'єднання слів більш широкого обсягу, ґрунтуючись переважно на логічних та понятійних, а не лінгвістичних критеріях [цит. за: Веремчук 2017, с. 256].

Для ЛСП характерною є гетерогенна частиномовна приналежність компонентів, про що свідчать висловлювання науковців, таких Л. Вайсгербер [Weisgerber 2003]. Отже, елементи ЛСП об'єднуються переважно спільністю позамовних зв'язків та відносин [Левицький 2004, с. 70], які безперечно фіксовані в мовній сфері. На відміну від цього, елементи ЛСГ ґрунтуються на внутрішньомовних зв'язках, зокрема семантичних та колокаційних тощо.

Одночасно зазначається, що тематична група, за висновками дослідників, не виявляє полярної структури, а також відсутності загальної семантичної основи для всіх її компонентів. Вона не має ієрархічної

організації та представляє собою лише об'єднання рівноправних лексем, що відносяться до конкретної теми чи типової ситуації. Деякі дослідники, зазначаючи, що тематична група не утворює лексичну систему взагалі [Левицький 2004], підкреслюють, що аналіз лексико-семантичного поля є більш обґрунтованим.

ЛСП включає окремі лексико-семантичні групи (ЛСГ), які можуть виділятися за частиномовною приналежністю чи показниками сполучуваності. Водночас ЛСП включає одиниці, пов'язані на поняттєво-категоріальному рівні.

Окрім синтагматичних та парадигматичних відносин (таких як тотожність, протиставлення, включення та перетин), що існують в ЛСП, властивою йому є ієрархічна організація з виділенням ядерно-периферійної структури. За словами Й. Стерніна, ядерні елементи поля консолідуються навколо компонента-домінанти (слова репрезентанта ЛСП) та використовуються частіше у порівнянні з периферійними елементами. Саме периферійна частина є численною та має зонне членування в залежності від ступеня віддаленості її елементів від ядра [Канонік 2013, с. 230].

Також важливо підкреслити, що склад ЛСП є постійно «відкритим», що вказує на можливість додавання нових компонентів та втрату старих. Одиницею поля є конкретний лексико-семантичний варіант лексичної одиниці (семема), який приєднується до поля через його взаємозв'язок з польовою архісемою [Строченко 2008, с. 57]. Елементи поля взаємодіють один з одним, що призводить до його динамічного стану.

Це веде до того, що часто встановлення чітких меж полів є проблематичним завдяки полісемантичності більшості слів, що входять до ЛСП. Навіть при тому, що компонентами поля є не окремі лексеми, а їх лексико-семантичні варіанти, між окремими ЛСВ лексичної одиниці, зазвичай, існують відносини метафоричної асоціативності. Таким чином, інші ЛСВ лексем можуть потенційно стати компонентами ЛСП на рівні асоціацій.

Ця ситуація призводить до того, що одна й та сама мовна одиниця за допомогою різних ЛСВ лексичної одиниці може відноситися до одного чи декількох ЛСП. Також можливий випадок, коли один і той самий ЛСВ лексеми піддаватиметься категоризації відповідно до різних польових архісем, що дозволяє йому входити до різних ЛСП через наявність семантико-асоціативної спорідненості з різними поняттями.

Отже, конкретні лексично-семантичні варіанти, які входять до різних лексико-семантичних полів, переплітаються, утворюючи неперервний семантичний простір мови, що віддзеркалює концептосферу людей. Такий аспект семантичної взаємодії свідчить про наявність постійного семантичного континууму, який є рефлексією концептуального світу людини. Таким чином, вивчення одиниць юридичної терміносистеми у взаємодії одне з одним дозволить виявити окремі лексико-семантичні поля, які обслуговують відповідні галузі юриспруденції, до яких відносимо Contract Law (право договорів), Criminal Law (кримінальне право), Family Law (сімейне право), Intellectual Property Law (право інтелектуальної власності), International Law (міжнародне право), Labour Law (трудова право), Environmental Law (екологічне право), Human Rights Law (право людини), Immigration Law (імміграційне право), Tax Law (податкове право), Constitutional Law (конституційне право), Commercial Law (комерційне право), Administrative Law (адміністративне право), Tort Law (цивільне право), Property Law (право власності). Більш детально це питання буде розглянуте у підрозділі 2.2.

1.3 Теоретичні особливості перекладу юридичної термінології

Юридичний переклад є конкретною галуззю перекладу, спрямованою на передачу юридичної інформації та включає в себе переклад текстів, пов'язаних із правовою сферою. Цей термін також може вказувати на будь-

який текст, який перекладено та легалізовано відповідно до юридичних вимог, також відомий як нотаріальний переклад. Серед основних документів, які піддаються юридичному перекладу, можна виділити договори, контракти, довіреності, закони, нормативно-правові акти, установчі документи, нотаріальні свідоцтва, угоди та сертифікати [Логінова 2021, с. 162].

Найпоширенішими видами юридичного перекладу є:

- Переклад апостилів і нотаріальних документів
- Переклад цивільно-правових договорів.
- Переклад нормативно-правових актів законодавства, включаючи закони, їх проекти та підзаконні нормативно-правові акти.
- Переклад установчих документів та інших документів суб'єктів господарювання [Голубовська 2012].

Більшість з вищенаведених типів текстів мають віднесеність до категорії шаблонних, оскільки вони використовують багато усталених виразів та кліше. Переклад текстів, які охоплюють різні сфери права та призначені для обміну юридичною інформацією, у загальному уявленні отримав назву «юридичний переклад». Важливо визначити основні ознаки документів та правових текстів. Офіційний стиль юридичних текстів характеризується нейтральним викладом фактів, відсутністю емоційних елементів та, як правило, відсутністю додаткових асоціацій. Ці текстові матеріали відрізняються стислістю, інформаційною насиченістю, точністю та ясністю формулювань, а також високим рівнем абстракції юридичних понять. Щодо будови речень, то їх синтаксис є переважно складним, вони мають значну кількість пасивних конструкцій, сполучників та вступних слів [Попова 2022, с. 115]. Такі тексти вирізняються унікальністю їхньої мовної репрезентації, притаманністю специфічним лексичним структурам, лексичним моделям та мовній реальності. Ці тексти часто мають історичні та культурні передумови [Корунець 2008].

Крім того, для якісного виконання юридичного перекладу фахівцю-перекладачу необхідно мати глибокі знання щодо політичних, соціально-

побутових та культурних особливостей країн походження і перекладу текстів. Часто перекладач повинен володіти лінгвістичною вправністю для знаходження в мові перекладу синонімів та еквівалентів юридичних термінів оригінального тексту [Бойко 2015]. Не даремно вважається, що юридичний переклад становить одну з найбільш складних категорій перекладу. Це обумовлено великою мірою тим, що для успішного перекладу юридичних текстів з української мови на англійську або навпаки недостатньо лише звичайних перекладацьких навичок. «Для коректного виконання юридичного перекладу необхідно володіти досвідом у відповідній галузі права та мати розуміння деталей конкретного виду правовідносин» [Попова 2022, с. 123]. Отже, окремої уваги заслуговує питання компетентності перекладача.

Досліджуючи різновиди застосування правової мови в галузі перекладознавства, можна виокремити кілька категорій [Бойко 2015; Логінова 2021]:

1. **Мова комунікації в судовому процесі:** цей тип поведінки досить детально вивчений у перекладознавстві, оскільки охоплює основні концепції стилістики, лінгвістики, риторики, юриспруденції та фольклористики, враховуючи використання різних діалектів та фразеологізмів у конкретних місцевостях чи юрисдикціях.
2. **Підґрунтя юридичної позиції:** цей аспект вивчає юридичні аргументи, які утворюють основу становлення правової позиції особи, а також аналізує багатозначність, невизначеність та варіативність викладу інформації.
3. **Лінгвістика судового розслідування та процесу:** ця галузь застосування юридичного перекладу передбачає розробку технічних інструментів, які допомагають у проведенні розслідувань та вивченні правової науки.
4. **Норми мови в правовій науці:** цей напрямок досліджує область застосування юридичних текстів у судовій системі, встановлює вимоги

до їх перекладу та оцінює доцільність наявності юридичних текстів у різних галузях права.

5. **Дія правових мовних норм:** досліджує реальність нормативно-правових та підзаконних актів та їх вплив на сферу мови.
6. **Тлумачення юридичних текстів:** застосовується для вивчення мовних закономірностей у формуванні правової культури тексту та уточнення значень цих текстів.
7. **Розробка критеріїв для юридичних текстів:** забезпечує розробку критеріїв, які дозволяють зрозуміти юридичні тексти для широкого кола осіб.

Однією з ключових труднощів при перекладанні юридичних текстів є відсутність точного та абсолютно ідентичного відповідника термінів мови оригіналу в мові перекладу. Цей фактор ускладнює використання іншомовного юридичного документа для проведення перекладу. Крім того, особливістю перекладу юридичних текстів є відмінності у ступені наближення до точності, що робить повноту перекладу більшою або меншою. Це вимагає від фахівця знаходження конкретних компромісів для ефективного вирішення цього питання [Нікіфорова 2012]. Також до особливостей перекладу юридичних текстів відноситься значна кількість стійких словосполучень та термінів в іноземній мові, які не мають точних аналогів у мові перекладу. Для успішного перекладу необхідно, щоб перекладач не лише володів цими знаннями, але й міг ефективно їх використовувати з урахуванням контексту та особливостей мовлення.

Задля досягнення максимальної адекватності тексту перекладу відносно оригіналу перекладач має виконати ряд дій:

- 1) на етапі сприйняття вихідного тексту осмислити загальний зміст тексту на основі вивчення специфічних значень окремих термінів.

- 2) На етапі продукування тексту перекладу необхідно переосмислити увесь вихідний текст в цілому, та зробити його семантично стилістично та прагматично еквівалентним у цільовій мові [Козачек 2016, с. 17].

Однією з труднощів перекладу юридичних термінів є явище їх полісемантичності, на чому наголошували ряд науковців. Зокрема існує думка, що терміни можуть мати одне або декілька значень [Trosborg 1992; Plynska 2019; Дуднік 2019, с. 56]. Багатозначність юридичного терміна може виникати внаслідок його використання в різних галузях права. Наприклад, термін *admission* у цивільному судочинстві має таке визначення: «заявлення стороною у судовому процесі чи її уповноваженим агентом, що є протилежним справі сторони»; а у кримінальному судочинстві це «заявлення відповідача про визнання злочину чи факту» [Law 2009, с. 17].

Також терміни української юридичної мови можуть мати багатозначність. Наприклад, термін «санкція» залежно від галузі може означати: 1) частину правової норми або статті закону, де вказані наслідки порушення цього закону; 2) в міжнародному праві це заходи впливу на держави, які порушують міжнародні права, та інше [Legal Dictionary]. Твердження про «точний і певний сенс» є обговорюваним, оскільки абстрактність юридичних понять є характерною рисою юридичної мови і часто є причиною неоднозначного тлумачення юридичних документів, навіть у випадку використання вузькоспеціалізованих термінів.

Якщо аналізувати терміни в діяхронічному вимірі, слід відзначити, що використання застарілих термінів чи фраз може надати стилістичний відтінок (Null and void. Terms and conditions). На сучасному етапі юридична термінологія англійської мови перебуває у активному процесі розвитку, при цьому застарілі терміни витісняються новими, більш зрозумілими та простими виразами. Старі, вже звичні терміни юридичної мови заміщуються загальноживаними словами: наприклад, *mareva injunction* — *freezing injunction*, *ex parte* — *without notice*, або впроваджуються нові слова, що можуть належати до розмовної англійської мови, наприклад, *dick wrap license*. Такі зміни можуть утворювати виклики при перекладі як з англійської на українську, так і навпаки, оскільки перекладений текст повинен відображати сучасний стан розвитку термінології.

Мусимо висновкувати, що юридичний переклад, особливо у плані перекладу термінології, вимагає не лише вміння перекладача володіти мовою, але й глибокого розуміння контексту, в якому використовується термін або фраза. Відмінність у використанні та тлумаченні термінів у різних галузях права або навіть у різних частинах однієї галузі вносить складнощі у точний переклад. Розвиток термінології у правовій сфері призводить до використання нових, зрозумілих та більш простих термінів, що ускладнює завдання перекладача в забезпеченні адекватного та сучасного перекладу. Важливість урахування діячності та сучасних тенденцій у розвитку термінології стає ключовою для забезпечення якісного перекладу юридичних текстів.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРА АНГЛОМОВНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

2.1 Особливості композиційної структури англomовної юридичної термінології

2.1.1 Морфологічні особливості англomовної юридичної термінології. Відповідно до композиційної структури, теоретичне підґрунтя дослідження якої описано в пункті 1.1.2 терміни англomовної юридичної сфери поділяються на прості, складні та терміни-словосполучення.

До простих термінів належать одиниці, які складаються з одного слова, наприклад *advocate, punish, witness*.

Складні терміни складаються з декількох окремих основ, які пишуться разом чи через дефіс, зокрема *blackmail, attorney-at-law, due-process*.

Терміни-словосполучення складаються із декількох компонентів, наприклад *power of attorney, hold-harmless agreement, notary public, rights, pro bono servis, high Court*. Важливою рисою терміна-словосполучення є його відтворюваність у професійній сфері вживання для вербалізації певного специфічного поняття. Термінологічне сполучення є стійким та закріпленим лише у рамках певної термінологічної системи, поза межами якої воно втрачає своє усталене термінологічне значення. Прикметною властивістю структури складеного терміна є те, що його компоненти одночасно виступають вільними одиницями, оскільки не втрачають свого значення вживаючися окремо, та одночасно закритими, оскільки при входженні у довільні словосполучення вони втрачають свою термінологічність. Наприклад, *He had the power of attorney vs The attorney executed the extreme power of convincing*.

Фокусом поданого підпункту є саме морфологічні особливості структури термінів англомовної юридичної сфери. Відповідно до морфологічної структури терміни поділяються на:

- непохідні: *bail, bond, lease, check act, gift*;
- похідні: *disaffirm, defamation, discharge, grantor, grantee, robbery, voidable*;
- складні: *landlord, leasehold; trademark*.

Аналіз морфологічної структури юридичної терміносистеми дозволив встановити, що найбільш частотними є саме іменникові компоненти, які є похідними за своєю морфологічною структурою. Так, цей лексичний прошарок нараховує 134 одиниці. Вивчення тезаурусів юридичної термінологічної лексики [Burton 2013; Glossary of Legal Terms; Legal English Vocabulary; Handbook of Legal Terminology; English Legal Glossary] довело що дериваційні процеси в субстантивному прошарку термінологічної системи представлені переважно суфіксальним способом словотвору. Були виокремлені такі словотвірні моделі (умовні позначення мають наступний вигляд: V — дієслівна основа, N — іменник, A — прикметник).

Модель 1: V + -ment : *assign — assignment, attach — attachment, agree — agreement, precede — precedent*.

Модель 2: V + -er або V + -or : *bind — binder, bear — bearer, administrate — administrator*.

Модель 3: V + -ee: *assign — assignee, bail — bailee, grant — grantee*.

Модель 4: V + -(t)ion / V + -ition / V + -ation: *access — accession, corporate — corporation, extort — extortion, ratify — ratification*.

Модель 5: A + -(i)ty: *proper — property, royal — royalty; liable — liability, bankrupt — bankruptcy*.

Модель 6: V + -ance: *accept — acceptance, forbear — forbearance, insure — insurance*.

Модель 7: V + -(o)ry / V + -(e)ry / V + -(a)ry: *benefice — beneficiary, forge — forgery; bribe — bribery*.

Узагальнені результати подані у Таблиці 2.1

Таблиця 2.1. Продуктивність словотвірних моделей суфіксації у творенні субстантивних одиниць юридичної сфери

№ п/п	Модель	Абсолютна частотність	Відносна частотність
1	Модель 1: V + -ment	17	13%
2	Модель 2: V + -er або V + -or	24	18%
3	Модель 3: V + -ee	5	3%
4	Модель 4: V + -(t)ion / V +-ition / V + -ation	31	23%
5	Модель 5: A + -(i)ty	19	14%
6	Модель 6: V + -ance	17	12%
7	Модель 7: V + -(o)ry / V + -(e)ry / V + -(a)ry	21	17%
Всього		134	100%

Наступним за продуктивністю способом словотворення виступає префіксація. Загалом проаналізований матеріал, взятий із [Burton 2013; Glossary of Legal Terms; Legal English Vocabulary; Handbook of Legal Terminology; English Legal Glossary] дозволяє виділити наступні моделі:

Модель 1. *co(n)-* + N: *co-executor, co-signer, coercion, codefendant, co-ownership*.

Це префікс позначає певну спорідненість у юридичному процесі.

Модель 2. : *counter-*+ N: *counterclaim, counteroffer, counterpart, counterfeit*.

На відміну від попередньої моделі цей префікс позначає зустрічну дію, яка направлена на подолання діє, вираженої семантикою кореня.

Модель 3. dis- + N: *disbarment, discharge, dismissal, dispossess, distraint, disclaimer*

Поданий префікс виражає значення зворотної дії по відношенню до твірної основи.

Узагальнена інформація подана у Таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 Продуктивність словотвірних моделей префіксації у творенні субстантивних одиниць юридичної сфери

№ п/п	Модель	Абсолютна частотність	Відносна частотність
1	Модель 1. <i>co(n)-</i> + N	22	27%
2	Модель 2. : <i>counter-</i> + N	24	29%
3	Модель 3. <i>dis-</i> + N	35	44%
Всього		81	100%

Наступними проаналізуємо похідні дієслівні одиниці англomовної юридичної термінології, які утворені способом афіксації. Проведений аналіз вибірки лексичних одиниць, отриманої з [Burton 2013; Glossary of Legal Terms; Legal English Vocabulary; Handbook of Legal Terminology; English Legal Glossary] дозволяє встановити наступні продуктивні моделі суфіксального способу словотворення:

-ate (означає ініціацію чи перебіг певного процесу): *litigate, negotiate, legislate*;

-ify (продуктивний суфікс творення дієслів від іменників): *clarify, modify, personify*;

-en (наступний продуктивний спосіб творення дієслів від іменників): *lengthen, strengthen*;

-y: *testify, justify*;

-ize: *criminalize*.

Таким чином, афіксація та префіксація виступають найбільш продуктивними способами словотворення юридичної термінології в англійській мові. До найбільш продуктивних суфіксів відносимо -ment, -tion; -ate/-ize, до найбільш продуктивних префіксів – -con та -counter.

2.1.2 Структурні особливості англомовної юридичної термінології. Окремим типом термінів англомовної юридичної сфери є складні терміни. Це прошарок включає в себе лексеми, утворені складанням двох основ і виступають одним словом, терміни, які пишуться через дефіс, та терміни, які є сполученням окремих слів, тобто терміни словосполучення. Матеріалом для аналізу слугували тезуаруси англомовних юридичних термінів [Burton 2013; Glossary of Legal Terms; Legal English Vocabulary; Handbook of Legal Terminology; English Legal Glossary].

Отже, до термінів, утворених шляхом основоскладання належать: *trademark* (торговельна марка), *whistleblower* (сигналізатор про порушення), *cybercrime* (кіберзлочин), *copyright* (авторське право), *eavesdropping* (прислуховування).

До термінів, які складаються з двох самостійних елементів та пишуться через дефіс відносимо: *due-process* (державна процедура), *non-disclosure* (нерозголошення), *fair-trade* (чесна торгівля), *self-defense* (самозахист), *intellectual-property* (інтелектуальна власність), *wrongful-death* (неправомірна смерть), *cross-examination* (перехресне допитування), *in-court* (в суді), *for-cause* (за обґрунтованою причиною), *above-the-law* (поза законом).

За морфологічною ознакою основного слова юридичні терміни-словосполучення можна поділити на:

1. Іменникові словосполучення (іменник виступає головним словом): *power of attorney*, *statute of limitations*, *attorney general*, *due process*, *notary public*, *criminal trespass*, *last will and testamen*, *intellectual property*, *probable cause*, *breach of contract* (довіреність, позовна давність, генеральний прокурор,

судовий процес, державний нотаріус, кримінальне посягання, остання воля і заповіт, інтелектуальна власність, ймовірна причина, порушення договору).

2. Прикметникові словосполучення (де головним словом виступає прикметникова одиниця): *valid for a week, inquiring for one's rights, legally disabled* (дійсний протягом тижня, той, який дізнається свої юридичні права, юридично недієздатний).

3. Дієслівні словосполучення (основним словом виступає дієслівний компонент): *enter into a contract* (увійти до контракту), *breach of contract* (порушити контракт), *execute a document* (виконати документ), *commit a crime* (скоїти злочин), *sue for damages* (подати позов на шкоду), *acquit the defendant* (виправдати відповідача), *incorporate a company* (заснувати компанію), *settle a lawsuit* (урегулювати судовий позов), *intentionally inflict emotional distress* (умисно завдати емоційний стрес), *file for bankruptcy* (подати заяву про банкрутство).

Іншим підходом до встановлення типів словосполучень є розгляд моделей їх побудови. У ході аналізу були виявлені наступні моделі:

Модель 1. A+N: *valid contract* (дійсний контракт), *intentional tort* (умисний торт), *unenforceable agreement* (невиконуваний договір), *constitutional rights* (конституційні права), *admissible evidence* (допустиме доказ), *invalid will* (недійсний заповіт), *inherent authority* (вроджена влада), *unconstitutional statute* (неконституційний статут), *irrevocable trust* (непереглядний трест), *unfair competition* (несправедлива конкуренція), *bankruptcy proceedings* (банкрутські процедури), *commercial contracts* (комерційні контракти), *criminal liability* (кримінальна відповідальність), *legal capacity* (юридична здатність), *fraudulent misrepresentation* (шахрайське представлення).

Модель 2. N+N: *contract law* (право контрактів), *tort liability* (цивільна відповідальність), *criminal procedure* (кримінальна процедура), *property rights* (права на власність), *family law* (сімейне право), *intellectual property* (інтелектуальна власність), *environmental regulations* (екологічні норми), *labor*

relations (трудові відносини), *tax law* (податкове право), *constitutional law* (конституційне право), *bankruptcy proceedings* (процедури банкрутства), *privacy rights* (права на конфіденційність), *employment contracts* (трудові контракти), *commercial law* (комерційне право), *immigration policies* (імміграційна політика).

Модель 3. V+N: *validate contract* (підтвердити контракт), *execute document* (виконати документ), *breach contract* (порушити контракт), *commit crime* (скоїти злочин), *sue for damages* (подати позов на шкоду), *acquit defendant* (виправдати відповідача), *incorporate company* (заснувати компанію), *settle lawsuit* (урегулювати судовий позов), *inflict emotional distress* (завдати емоційний стрес), *file for bankruptcy* (подати заяву про банкрутство), *prosecute offender* (переслідувати правопорушника), *defend client* (захистити клієнта), *arbitrate dispute* (арбітраж суперечки), *negotiate settlement* (узгодити угоду), *enforce judgment* (виконати рішення суду).

Однак терміни перелічені у Моделі 3 можуть зазнавати також певної структурної перестановки, та їх перебудови за Моделлю 2.

Модель 4. N+N: *contract validation* (підтвердження контракту), *document execution* (виконання документа), *contract breach* (порушення контракту), *crime commitment* (скоїння злочину), *damages lawsuit* (позов на шкоду), *defendant acquittal* (виправдання відповідача), *company incorporation* (створення компанії), *lawsuit settlement* (урегулювання судового позову), *emotional distress infliction* (завдання емоційного стресу), *bankruptcy filing* (подання заяви про банкрутство), *offender prosecution* (переслідування правопорушника), *client defense* (захист клієнта), *dispute arbitration* (арбітраж суперечки), *settlement negotiation* (узгодження угоди), *judgment enforcement* (виконання рішення суду).

Відповідно до критерію наявності прийменника у словосполученнях розрізняємо:

1) прийменникові словосполучення:

а) словосполучення, які починаються з прийменника: *in contract law* (в праві контрактів), *under criminal law* (згідно кримінального права), *with due process* (з додержанням встановленого порядку), *for intellectual property* (щодо інтелектуальної власності), *within statutory limitations* (в рамках законодавчих обмежень), *by power of attorney* (за довіреністю), *against unfair competition* (проти несправедливої конкуренції), *beyond reasonable doubt* (за межами розумних сумнівів), *without prejudice* (без ушкодження прав), *in accordance with the law* (відповідно до закону), *during bankruptcy proceedings* (під час процедур банкрутства), *with legal capacity* (з юридичною здатністю), *before commencing legal action* (перед початком судових дій), *after settling lawsuit* (після урегулювання судового позову), *through arbitration process* (через процес арбітражу).

б) словосполучення, в яких прийменник виражає підрядний зв'язок: *contract inception in law* (контракт в праві), *criminal charges under scrutiny* (кримінальні звинувачення під оглядом), *due process with legal representation* (з додержанням встановленого порядку з юридичним представництвом), *intellectual property for creative works* (інтелектуальна власність для творчих робіт), *statutory compliance within industries* (дотримання законодавства в галузях), *power of attorney by legal counsel* (довіреність за юридичною консультацією), *protection against unfair competition* (захист від несправедливої конкуренції), *proof beyond reasonable doubt* (доказ за межами розумних сумнівів), *settlement without prejudice* (урегулювання без ушкодження прав), *compliance in accordance with regulations* (дотримання відповідно до регуляцій), *bankruptcy proceedings during financial crisis* (процедури банкрутства під час фінансової кризи), *legal capacity with sound mind* (юридична здатність з здоровим розумом), *initiating legal action before negotiation* (ініціація судових дій перед переговорами), *lawsuit settlement after mediation* (урегулювання судового позову після медіації), *arbitration process through legal channels* (процес арбітражу через юридичні канали).

2) безприйменникові словосполучення, в яких зв'язок між словами здійснюється через синтаксичний зв'язок прилягання: *contract law interpretation* (тлумачення права контрактів), *criminal law defense* (захист за кримінальним правом), *due process violation* (порушення встановленого порядку), *intellectual property rights* (права на інтелектуальну власність), *statutory limitations period* (строки законодавчих обмежень), *power of attorney authorization* (уповноваження за довіреністю), *unfair competition practices* (практики несправедливої конкуренції), *reasonable doubt standard* (стандарт розумних сумнівів), *settlement agreement terms* (умови угоди про урегулювання), *bankruptcy proceedings process* (процес процедур банкрутства), *legal capacity assessment* (оцінка юридичної здатності), *initiating legal action protocol* (протокол ініціації судових дій), *lawsuit settlement negotiation* (переговори з урегулювання судового позову), *arbitration process framework* (рамки процесу арбітражу), *contractual obligations enforcement* (виконання контрактних зобов'язань).

Отже, серед англomовних юридичних термінів за структурним критерієм можна виділити терміни, утворені шляхом основокладання, які пишуться разом, через дефіс та ті, терміни, які мають структуру словосполучення. Останні поділяються на іменникові, прикметникові та дієслівні словосполучення відповідно до головного слова. Було виділено чотири моделі морфологічної будови термінів-словосполучень: іменник + іменник, дієслово + іменник, прикметник + іменник. Відповідно до критерію наявності прийменника у словосполученнях розрізняємо прийменникові та безприйменникові словосполучення. Прийменникові діляться на словосполучення, які починаються з прийменника та на словосполучення, в яких прийменник виражає підрядний зв'язок.

2.2. Лексико-семантичні поля англомовної юридичної терміносистеми

У вивченні англійської юридичної лексики важливе значення має аналіз лексико-семантичних полів, що дозволяє визначити групи спеціалізованих термінів та їх взаємозв'язок. У цьому контексті виділяється кілька ключових лексико-семантичних полів, які відображають багатогранність юридичної термінології.

1. **Поле “Contracts and Agreements” («Контракти та Угоди»)** включає терміни, пов'язані з укладанням, виконанням та порушенням контрактів. Наприклад: *breach of contract* (порушення контракту), *consideration* (вартість або умова контракту), *execution* (виконання), *novation* (заміна сторін контракту), *force majeure* (форс-мажор), *indemnity* (відшкодування), *counteroffer* (контрапропозиція), *liquidated damages* (фіксовані збитки), *statute of frauds* (закон про письмовість угод), *assignment* (передача прав), *executed contract* (виконаний контракт), *unilateral contract* (односторонній контракт), *voidable contract* (скасований контракт), *express warranty* (виражена гарантія), *parol evidence rule* (правило парольних доказів), *quasi-contract* (квазі-контракт), *implied warranty* (підсмічена гарантія), *void contract* (недійсний контракт).

2. **Поле “Criminal Law” («Кримінальне Право»)** охоплює терміни, пов'язані з правопорушеннями та кримінальною відповідальністю: *homicide* (вбивство), *felony* (важкий злочин), *misdemeanor* (легкий злочин), *manslaughter* (непризначене вбивство), *burglary* (крадіжка зі взломом), *robbery* (грабіж), *assault* (напад), *battery* (побиття), *arson* (підпал), *embezzlement* (розкрадання), *extortion* (шахрайство), *kidnapping* (викрадення), *forgery* (підробка), *perjury* (надання неправдивих показів під присягою), *conspiracy* (змова), *cybercrime* (кіберзлочин), *hate crime* (злочин з мотивів ненависті), *white-collar crime* (економічна злочинність), *inchoate offense* (незавершене правопорушення), *juvenile delinquency* (правопорушення неповнолітніх).

3. **Поле “Property and Real Estate Law” («Власність та Земельне Право»)** включає терміни, пов'язані з правами власності та земельними відносинами: *easement* (службове право), *title deed* (документ про право власності), *zoning regulations* (зонування території), *title deed* (документ про право власності), *encumbrance* (обтяження), *leasehold* (право оренди), *appurtenance* (причінне право), *lien* (застава), *conveyance* (передача власності), *covenant* (правовий договір), *foreclosure* (конфіскація), *joint tenancy* (спільна власність), *quiet enjoyment* (спокійне користування), *adverse possession* (невизнана власність), *lis pendens* (повідомлення про піддання судовому розгляду), *marketable title* (правоможність на реалізацію), *tax lien* (податкова застава), *right of survivorship* (право виживання), *eminent domain* (право еміненної домінанти), *restrictive covenant* (обмежуючий правовий договір), *abandonment* (відмова від права власності).

4. **Поле “Corporate Law” («Корпоративне Право»)** висвітлює терміни, що використовуються в контексті юридичних відносин у сфері бізнесу: *board of directors* (правління компанії), *shareholder* (акціонер), *merger and acquisition* (злиття та поглиблення), *ipo* (перша публічна пропозиція акцій), *proxy* (довіреність), *dividend* (дивіденд), *corporate governance* (корпоративне управління), *corporate secretary* (корпоративний секретар), *articles of incorporation* (уставні документи), *bylaws* (статут), *fiduciary duty* (довірчі обов'язки), *insider trading* (торгівля з використанням інсайдерської інформації), *hostile takeover* (ворожий захоплення), *proxy fight* (боротьба за довіреність), *corporate veil* (корпоративний віль), *stock option* (опціон на акції), *business judgment rule* (правило бізнес-вирішення), *corporate resolution* (корпоративне рішення), *insider* (інсайдер).

5. **Поле “Legal Proceedings” («Судовий Процес»)** включає терміни, пов'язані з різними етапами судового процесу: *summons* (виклик до суду), *testimony* (показання), *verdict* (вирок), *affidavit* (заява під присягою), *pleadings* (заяви), *discovery* (досудове вирішення), *subpoena* (виклик до суду), *cross-examination* (перехресне допитування), *deposition* (депозиція), *contempt of court*

(презирство до суду), *habeas corpus* (вимога вивести тіло), *adjudication* (судове рішення), *motion* (заява), *legal brief* (юридична довідка), *arbitration* (арбітраж), *jurisdiction* (юрисдикція), *legal aid* (юридична допомога), *class action* (позов в інтересах групи), *injunction* (заборона), *litigation* (судовий процес).

6. Поле **“Legal Capacity Assessment”** («Оцінка юридичних повноважень») включає терміни, які виражають процес та результат оцінювання юридичних прав: *legal capacity* (юридична здатність), *competency evaluation* (оцінка компетентності), *incapacity* (нездатність), *guardian ad litem* (представник інтересів), *incompetence* (некомпетентність), *testamentary capacity* (здатність до розпорядження волею при залишенні заповіту), *mental incapacity* (розумова нездатність), *best interest standard* (стандарт на кращих умовах), *sound mind* (здоровий розум), *legal disability* (юридична недієздатність), *capacity assessment* (оцінка здатності).

7. Поле **“Lawsuit Settlement Negotiation”** («Урегулювання конфліктів») включає термінологію, яка пов’язана із висуванням обвинувачень та захисту своїх юридичних прав: *settlement agreement* (угода про урегулювання), *negotiation process* (процес переговорів), *mediation* (медіація), *arbitration* (арбітраж), *litigation settlement* (урегулювання позову в суді), *counteroffer* (контрпропозиція), *mutual agreement* (взаємозгода), *release of claims* (звільнення від вимог), *dispute resolution* (вирішення спору), *confidentiality clause* (клауза про конфіденційність), *offer and acceptance* (пропозиція та прийняття), *alternative dispute resolution* (альтернативні методи вирішення спорів), *legal counsel* (юридичний консультант), *final settlement* (остаточне урегулювання), *damages compensation* (компенсація збитків).

Вивчення різноманітних лексико-семантичних полів у англійській юридичній лексиці вказує на багатогранність та складність правового виміру. Поля, такі як “Contracts and Agreements”, “Criminal Law”, “Property and Real Estate Law”, “Corporate Law”, “Legal Proceedings”, “Legal Capacity Assessment”,

і “Lawsuit Settlement Negotiation” представляють широкий спектр термінів, що охоплюють угоди, кримінальне право, нерухомість, корпоративні відносини, судові процеси, оцінку юридичної здатності та переговори про урегулювання позовів. Це вказує на розмаїття сфер та аспектів, які вербалізуються юридичною термінологією. Окремо варто зазначити взаємний перетин окремих лексико-семантичних полів, оскільки одна одиниця може зазнавати класифікації відносно різних семантичних критеріїв, наприклад лексема *homicide* може бути категоризована як компонент поля “Criminal Law” відносно категоріальної риси «тип правопорушення» та як конститuent поля “Legal Proceedings” відносно категоріальної ознаки «покарання». Виявлені результати є важливими для здійснення професійного юридичного перекладу, для здійснення якого необхідно враховувати не лише семантичні особливості юридичного терміна, але й більш широкий загальний контекст та прагматичний посил, який він передає. Саме це дозволяє досягати еквівалентності та адекватності у тексті перекладу, що більш детально буде розглянуте у наступному розділі.

РОЗДІЛ 3

ПРИЙОМИ ТА СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

3.1 Прийоми перекладу англomовних юридичних термінів

Як зазначалося у першому розділі проблема дефініції юридичного терміна не є остаточно вирішеною. Так, А. О. Дудка визначає юридичний термін як «слово чи словосполучення, що встановлює відповідність до поняття та предмету правової професійної сфери, і на цій основі входить до юридичної терміносистеми як невід’ємний компонент» [Дудка 2009, с. 13].

Але визначення, яке надає А. Г. Анісімова, є дещо відмінним. За її словами, «юридичний термін – це слово, вжите в законодавстві, яке становить узагальнене найменування юридичного поняття з чітким і визначеним значенням, вирізняється однозначністю та функціональною стійкістю» [цит. за: Логінова 2020, с. 295]. Це визначення, на нашу думку є дещо неточним, оскільки багато термінів мають кілька значень та аспектів, що не відповідає «однозначності значень», яка була вказана в означенні. Саме обрання вихідного визначення поняття «юридичний термін» залежать підходи та прийоми, які застосовуються при перекладі. У межах поданої роботи ми дотримуємося погляду можливої багатозначності юридичних термінів.

Основними перекладацькими прийомами, які застосовуються при перекладі англomовної юридичної термінології на українську мову є наступні:

1) переклад за допомогою лексичного еквівалента, наприклад: *jurisdiction* (визначення судової компетенції), *appellate court* (суд другої інстанції), *injunction* (захист в суді), *tort* (цивільне правопорушення), *habeas corpus* (захист особи від неправомірного ув'язнення), *alimony* (фінансова підтримка),

waiver (відмова від прав), *breach of contract* (порушення угоди), *executor* (виконавець завітної дії), *guardian ad litem* (опікун за інтересами неповнолітнього), *indictment* (обвинувачення), *intellectual property* (інтелектуальна власність), *lien* (заставне право), *negligence* (недбалість), *probate* (нотаріальне розгляд справи про спадщину)

2) транскрибування – формальне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем мови перекладу, наприклад: “Ad hoc” («адгок» - створений чи призначений для конкретної потреби), “Ex officio” («екс офіціо» - від імені посади чи згідно з обов'язками), “In camera” («ін камера» - за закритими дверима), “Ultra vires” («ультра вірес» - поза компетенцією чи за межами повноважень), “Habeas corpus” («габеас корпус»- нехай буде ваше тіло; гарантія особистої свободи), “Pro bono” («про боно» - надано безоплатно, без оплати), “Res ipsa loquitur” («рес іпса локвітур» - справа сама за себе говорить), “Nolo contendere” («ноло контендере» - не бажаю боротьби), “Ad litem” («ад літем» - для даного позову чи справи), “In loco parentis” («ін локо парентіс» - на місці батьків, відповідально за дітей).

3) транслітерація – це процес перетворення тексту або слів з одного алфавіту (системи письма) на інший, зберігаючи вимовність., наприклад: *contract* (контракт), *constitution* (конституція), *arbitration* (арбітраж), *legislation* (легісляція), *jurisdiction* (юрисдикція), *notary* (нотаріус), *extradition* (екстрадиція), *injunction* (ін'юнкція), *mediation* (медіація);

4) калькування – це техніка перекладу, при якій вживається формальне відтворення комбінації слів або термінів однієї мови в іншій, наприклад: *contract* (контракт), *attorney at law* (адвокат при суді), *force majeure* (форс-мажор), *legal precedent* (правовий прецедент), *pro bono* (заради громадського добра), *due diligence* (відповідальність за дослідження), *in camera* (за закритими дверима), *ultra vires* (поза повноваженнями), *force of law* (сила закону), *prima facie* (на перший погляд).

5) приблизний переклад – переклад, за якого зберігається основна сема лексичної одиниці, проте в цільовій мові слово відрізняється від вихідної

одиниці лексичним фоном, наприклад: *police photographer* (кримінальний фотограф).

б) описовий переклад – це лексико-граматична трансформація, за якої слово з мови оригіналу замінюється словосполученням, яке її пояснює чи надає дефініцію, наприклад: “retrospective law” (закон зі зворотною дією);

7) переклад із допомогою аналога – використання одного з декількох потенційно можливих семантичних еквівалентів, наприклад: *claim* (позов, праводомагання, претензія), *contract* (договір, контракт, угода), *negligence* (необережність, бездоглядність, недбалість), *liability* (відповідальність, зобов'язання, обов'язок), *injunction* (судовий наказ, захистний наказ, заборонний вказівник), *tort* (делікт, торт, правопорушення), *defendant* (відповідач, обвинувачений, позивач), *appeal* (апеляція, касація, звернення), *intellectual property* (інтелектуальна власність, авторське право, патент), *probate* (свідощтво про спадщину, нотаріальне завірення заповіту, майновий розподіл за заповітом).

8) запозичення – використання англійського терміну без змін. Цей прийом може бути виправданим у випадках, коли відсутній точний еквівалент. Наприклад *copyright* (копірайт), *trademark* (трейдмарка), *Plagiarism* (плагіат), *Database* (база даних), *Patent* (патент), *Licensing* (ліцензування), *Algorithm* (алгоритм).

9) контекстуальний переклад – передбачає переклад певних одиниць в залежності від контексту, ухиляючись від їх буквального словникового значення. Можливий лише при наявності більш широкого контексту, наприклад:

“The defendant filed a motion for summary judgment.” – «Відповідач подав клопотання про **взяття справи за основу для судового рішення без проведення розгляду**».

Цей випадок ілюструє важливість врахування контексту судового процесу та правової термінології для точного відтворення сенсу.

10) синтаксична компресія – передбачає зменшення кількості лексичних одиниць у тексті перекладу. Наприклад:

“The accused's legal counsel made a motion to suppress the evidence obtained during the search conducted without a valid warrant.” – «Адвокат обвинуваченого подав прохання про скасування доказів, отриманих під час обшуку без дійсного ордеру».

Або наступний приклад:

“The parties hereby agree that any disputes arising out of or in connection with this agreement shall be resolved through arbitration in accordance with the rules of the International Chamber of Commerce.” – «Сторони згодні вирішувати будь-які спори, що виникають у зв'язку з цим угодою, шляхом арбітражу за правилами Міжнародної торгової палати».

Тобто у цих прикладах спостерігаємо збереження семантики вихідного тексту разом із скороченням кількості слів у тексті перекладу.

11) Семантичне розширення – передбачає додавання певних семантичних одиниць у текст перекладу для більш точної передачі значення вихідного тексту. Наприклад:

“The parties hereby agree that any disputes arising out of or in connection with this agreement shall be resolved through arbitration in accordance with the rules of the International Chamber of Commerce.” – «Сторони тим самим узгоджують, що будь-які спори, які виникають у зв'язку з цією угодою, будуть вирішуватися шляхом арбітражу відповідно до правил Міжнародної торгової палати, з дотриманням обов'язкових процедур попереднього обговорення та консультацій між сторонами перед зверненням до арбітражного рішення».

12) комбінація перекладацьких прийомів – використання кількох прийомів одночасно для досягнення точності та повноти перекладу. Цей вид перекладацьких прийомів є комплексним та найбільш частотним у застосуванні, оскільки включає в себе одночасне застосування різних перекладацьких прийомів та трансформацій для досягнення еквівалентності та

адекватності тексту перекладу, тому розглянемо його більш детально. Наприклад:

“The plaintiff argued that the tortious interference led to pecuniary damages, including loss of business and potential future earnings.” – «Позивач аргументував, що незаконне втручання призвело до майнової шкоди, включаючи втрату бізнесу та можливих майбутніх доходів».

У цьому прикладі використано кілька прийомів:

1. Лексичний еквівалент: *“tortious interference”* перекладено як «незаконне втручання», тобто використано прямий лексичний відповідник
2. Описовий переклад: *“pecuniary damages”* перекладено як «майнова шкода», тобто значення «гроші», було звужене до значення «майно», що відповідає більш широкому контексту.

Іноді один і той самий фрагмент вихідного тексту можна перекласти із залученням декількох різних прийомів. Наприклад:

“The case was dismissed due to lack of standing.”

Під час перекладу цього речення в українську мову можна використати кілька прийомів. Наприклад:

1. Лексичний еквівалент: «Справа була закрита через відсутність статусу».
2. Описовий переклад: «Справа була відкликана через відсутність права на ведення справи».
3. Приблизний переклад: «Справу відхилили через відсутність права на подання позову».

Використання кількох прийомів в цьому контексті допомагає передати різні аспекти оригінального тексту, такі як юридична термінологія (лексичний еквівалент), суть рішення (описовий переклад) та основну ідею (приблизний переклад). Обрання певного варіанту перекладу зумовлюється прагматичною установкою вихідного тексту, відтворення якої у тексті перекладу є неодмінною умовою його адекватності.

Розглянемо наступний приклад

“The accused pleaded nolo contendere to the charges”.

Вбачається доречним використання двох перекладацьких прийомів:

1. Запозичення (без змін): *«Звинувачений відмовився визнати вину щодо обвинувачень».*
2. Транскрибування: *«Звинувачений заявив 'ноло контендере' стосовно обвинувачень».*

Перевагою запозичення є те, що точний англійський термін залишається без змін, але може бути неповно зрозумілим для непрофесіоналів.

Транскрибування передає звучання англійського терміну фонетично, але може виглядати чужорідно для тих, хто не знайомий з терміном.

“The witness invoked the Fifth Amendment”.

Існує принаймні три прийоми, які можуть бути застосовані при перекладі поданого речення:

1. Описовий переклад: *«Свідок скористався п'ятою поправкою».*
2. Приблизний переклад: *«Свідок відмовився відповідати, посилаючись на п'яту поправку».*
3. Переклад із допомогою аналога: *«Свідок скористався правом мовчання за п'ятою поправкою».*

Описовий переклад замінює точний термін словосполученням для пояснення більш широкого контексту. Приблизний переклад зберігає основне значення, але використовує більше слів для передачі сенсу. Переклад за допомогою аналога використовує синонім для заміни терміну, щоб передати :

Хоча запозичення та транскрибування можуть бути ефективними, у цьому випадку, інші перекладацькі прийоми такі як описовий переклад, приблизний переклад та переклад із допомогою аналога можуть бути еквівалентно ефективними. Вибір між прийомами може залежати від специфіки контексту, аудиторії та мети перекладу.

Розглянемо наступний приклад:

“The legal agreement explicitly prohibits any third-party involvement in financial transactions between the two parties”.

Можна запропонувати два типи перекладу цього вихідного речення.

Переклад 1 (менш адекватний): *«Юридична угода явно забороняє будь-яке стороннє втручання у фінансові транзакції між двома сторонами».*

Переклад 2 (більший ступінь адекватності): *«У юридичному документі чітко вказано, що будь-яка участь третьої сторони в фінансових транзакціях між сторонами заборонена».*

Перевага надається перекладу 2 саме тому, що у ньому використовується термін «участь третьої сторони», що краще відображає юридичний характер заборони, ніж просто «стороннє втручання».

Отже, до основних перекладацьких прийомів належать: пошук лексичного відповідника, транскрибування, транслітерація, калькування, приблизний та описовий переклади, переклад за допомогою аналога, запозичення, контекстуальний переклад синтаксична компресія та семантичне розширення. Особливістю перекладу юридичної термінології у однойменному дискурсі є необхідність поєднання декількох методів для досягнення їх адекватного відтворення у тексті перекладу.

3.2 Перекладацькі труднощі у відтворенні англомовної юридичної термінології українською мовою

Проблематика перекладу термінології виокремлюється як один із фундаментальних аспектів перекладу юридичних текстів. Це явище визначається різноманітністю причин, серед яких належить відзначити труднощі, що виникають унаслідок специфічних характеристик юридичного терміна; труднощі, пов'язані із відмінностями у правових системах держав і, отже, із відмінностями у масштабах когнітивної інформації, які передаються термінами-аналогами; а також труднощі, породжені існуванням специфічних

одиниць, що є унікальними для однієї системи термінів і, отже, не мають еквівалентів у перекладі в іншій правовій системі [Логінова 2020, с. 76].

Досвід власної перекладацької діяльності дозволяє встановити, що перекладачі стикаються з різними труднощами при роботі з юридичною термінологією, що впливає з тонкощів юридичної мови та відмінностей між правовими системами. Тому, вважаємо за потрібне виділення наступних ключових проблем:

- Специфіка юридичних термінів
- Культурні та системні відмінності
- Багатомовні неоднозначності:
- Еволюція юридичної мови
- Відсутність точних еквівалентів
- Оновлення законодавства
- Чутливість до контексту
- Відмінності в структурі мови
- Збереження юридичного стилю

Розглянемо кожну з цих проблем більш детально

Специфіка юридичних термінів: юридичні терміни часто вузькоспеціалізовані та точні, вимагаючи від перекладачів глибокого розуміння правових концепцій і принципів. Загальний приклад культурно-системних відмінностей можна побачити при перекладі терміну “trust” (довірчий фонд/траст) з англійської на українську. У багатьох англійських юридичних системах “trust” використовується для відображення особливих видів правових угод або фондів, які в Україні можуть бути представлені терміном «довірчий фонд» або «траст». Проте, в українській системі права може бути інша концепція, що відрізняється від поняття “trust” у більш загальному значенні, тому вибір конкретного еквіваленту може залежати від контексту та мети перекладу.

Культурні та системні відмінності: правові системи відрізняються в різних країнах, і культурні та системні відмінності можуть призвести до проблем під час пошуку еквівалентних термінів або точного передачі правових нюансів. Наприклад, при спробі передати англійський термін “barrister” (адвокат, що має право захищати клієнтів перед вищими судами) українською перекладач може зіткнутися з певними труднощами. У британській та інших англійських системах це юрист, який спеціалізується на проведенні справ перед вищими судами. Однак в Україні така особа може називатися просто адвокатом, тобто ця лексема не вказує на приналежність юриста до «вищої касты».

Багатомовні неоднозначності: багато юридичних термінів мають кілька значень або тлумачень, і перекладачі повинні орієнтуватися в цих неоднозначностях, щоб передати запланований юридичний сенс цільовою мовою. Прикладом багатомовної неоднозначності в англо-українському перекладі може служити термін “consideration”. У правовому контексті цей термін може мати кілька значень, включаючи розгляд справи, що становить однозначний переклад. Однак у цивільному праві “consideration” також може вказувати на матеріальну вигоду, яку одна сторона надає іншій укладаючи угоду [Legal Dictionary]. Таким чином, перекладачеві необхідно врахувати контекст та різні аспекти терміну, щоб точно передати його юридичний зміст українською мовою.

Еволюція юридичної мови: юридична термінологія розвивається з часом, і перекладачі повинні бути в курсі змін у юридичній мові та термінологічних нововведень. Прикладом може слугувати термін *smart contract*. У зв'язку з розвитком технологій та блокчейн-платформ, що зумовлюють виконання угод, цей термін з'явився у юридичній термінології. Його точний переклад може бути предметом змін і адаптацій у залежності від розвитку технологічних та правових реалій. Так, “smart contract” може перекладатися як «розумний контракт» або «контракт на основі інтелектуальних технологій». Перекладач повинен слідкувати за такими

інноваціями та адаптувати термінологію відповідно до сучасних реалій юридичного середовища.

Відсутність точних еквівалентів: деякі юридичні терміни можуть не мати прямих еквівалентів у цільовій мові, що вимагає від перекладачів застосування таких стратегій, як обмовлення, пояснення або використання пов'язаних термінів. Прикладом є англійський термін “common law precedent”. Українській мові властива інша система права, і відсутній прямий еквівалент для цього терміну. Таким чином, перекладач може вибрати стратегію пояснення, заміни або обмовлення для того, щоб передати суть терміну українською мовою. Наприклад, “common law precedent” може бути перекладено як «прецедент загального права» або використовуючи інші терміни, які відображають систему права українського контексту.

Оновлення законодавства: зміни в законодавстві можуть запроваджувати нові терміни або змінювати значення існуючих, що вимагає постійного ознайомлення та адаптації перекладачами. Прикладом може слугувати англійський термін “data breach”. У зв'язку зі зростанням важливості кібербезпеки, нові закони можуть вводити та визначати терміни, пов'язані з порушенням даних. У цьому випадку, перекладач повинен слідкувати за такими оновленнями та адаптувати переклад, наприклад, переклавши “data breach” як «порушення конфіденційності даних» або «витік інформації».

Чутливість до контексту: юридичні терміни часто отримують своє значення з контексту, у якому вони використовуються. Перекладачі повинні бути налаштовані на контекст, щоб точно передавати юридичні тексти. Розглянемо англійський термін “charge”. У залежності від контексту це може означати звинувачення у справі, електричний заряд чи плату за послуги. У випадку перекладу на українську мову, перекладач повинен уважно враховувати контекст і вибрати відповідний еквівалент, наприклад: «звинувачення», «електричний заряд» або «оплата».

Відмінності в структурі мови: відмінності в граматиці, синтаксисі та структурі речень між мовами можуть створювати труднощі для збереження

запланованого юридичного значення під час перекладу. Для ілюстрації цієї думки розглянемо англійську фразу “without prejudice”. У юридичному контексті це вказує на те, що будь-які подальші висловлювання не можуть бути використані проти інтересів сторін у судовому процесі. При перекладі на українську мову це може вимагати використання більш обширної конструкції, наприклад: «без шкоди для прав та інтересів сторін», оскільки в українській мові відсутня пряма еквівалентна фраза.

Збереження юридичного стилю: юридичні тексти часто мають характерний стиль, який балансує формальність і точність. Зберегти цей стиль, забезпечуючи при цьому ясність перекладу, є делікатним завданням.

Конфіденційність: юридичні документи часто містять конфіденційну інформацію, і перекладачі повинні дотримуватися конфіденційності та етичних стандартів. Розглянемо англійський вислів “privileged communication”. У юридичному контексті це вказує на комунікацію, яка захищена від обов'язку свідчити у суді через привілеї конфіденційності. При перекладі на українську мову, це може вимагати використання конструкції «конфіденційна комунікація», щоб точно виразити правовий характер захисту цієї інформації.

Отже, щоб подолати ці виклики, потрібне не лише знання мови, але й глибоке розуміння правових систем, культурного контексту та поточного розвитку юридичної мови. Професійні юридичні перекладачі часто мають спеціальну підготовку та досвід для ефективного вирішення цих складнощів.

Як вказується, на практиці часто спостерігаються випадки розбіжностей в граматичних, синтаксичних та морфологічних конструкціях англійської та української мов. У таких випадках для вирішення виникаючих розбіжностей доводиться застосовувати конкретні перекладацькі трансформації. Ці трансформації можуть виявлятися у формі перестановки (prosecutorial judgement – рішення обвинувальної влади), заміни (Land Justice Act – Закон «про земельне правосуддя»), додавання (civil arrest – затримання

правопорушника цивільною особою), чи вилучення (sea lawyer – акула (спеціаліст із морського права)).

Отже, основні труднощі при перекладі англійських юридичних термінів українською пов'язані з специфікою юридичних термінів, культурними та системними відмінностями, еволюцією юридичної мови, відсутністю точних еквівалентів, оновленням законодавства та необхідності збереження юридичного стилю.

3.3 Шляхи подолання неоднозначності у перекладі англійської юридичної термінології

Безумовно, усунення неоднозначності в юридичному перекладі з лінгвістичного погляду включає стратегії, які зосереджені на мовній структурі, значенні та контексті. Аналіз літератури [Козачек 2016; Коптілов 2022; Попова 2022] та на основі власного перекладацького досвіду можемо виділити наступні стратегії:

1. Розмежування полісемантичних лексичних одиниць. Для прикладу розглянемо англійський вихідний текст:

“The court granted the appeal due to the bank's failure to provide adequate consideration”.

Для його перекладу на українську можна навести два потенційні варіанти:

*«Суд задовольнив апеляцію через те, що банк не надав **достатньої уваги**».*

*«Суд задовольнив апеляцію через **неприйнятну увагу** банку».*

У цьому прикладі термін “consideration” в англійській мові є полісемічним, маючи загальне значення уваги або розгляду та конкретне юридичне значення, пов'язане з елементом обміну в контракті. Отже,

необхідно враховувати юридичний контекст для вибору відповідного українського терміну («увага» або «обґрунтована увага»), який відповідає юридичному значенню, зберігаючи при цьому лінгвістичну зв'язність. Вибір залежить від конкретного юридичного контексту та навмисного тлумачення в цільовій мові.

2. Диференціація омонімів: при перекладі необхідно розрізняти омоніми (слова з однаковим написанням або вимовою, але різними значеннями), щоб уникнути плутанини. Наприклад, англійське слово “bar” може мати значення місця розваги чи кафе, а в юридичному контексті цей термін означає перешкоджання, заборону, обмеження чи блокування. Зокрема,

*The **bar** was packed with people enjoying their evening.* – **Кафе** було наповнене людьми, які насолоджувалися своєю вечором.

*The new law acts as a **bar** to discriminatory practices in the workplace.* – Новий закон виступає як **перешкода** дискримінаційним практикам на роботі.

*He faced a legal **bar** preventing him from entering the country.* – Він стикнувся з юридичним **обмеженням**, яке завадило йому в'їхати в країну.

3. Прагматичний аналіз: аналіз прагматичних аспектів використання мови, розгляд того, як юридичні терміни функціонують у конкретних контекстах, і вибір перекладів, які зберігають заплановане прагматичне значення. Наприклад,

*In the contract, the term “**reasonable**” is used to describe the acceptable standard of care.* – У договорі термін «**розумний**» використовується для опису прийняттого стандарту дбайливості.

У цьому прикладі, прагматичний аналіз враховує, що термін “reasonable” має різні відтінки значень в різних контекстах. У юридичному контексті це може вказувати на стандарт розумної дбайливості. Обрання одиниці «розумний» пояснюється тим, що вона краще передає прагматичний зміст та використання терміну в даному юридичному контексті.

4. Дотримання синтаксичної та семантичної структури: необхідно переконатися, що перекладений текст зберігає синтаксичні та семантичні

структури мови оригіналу, щоб зберегти юридичну точність і уникнути неправильного тлумачення. Наприклад:

The accused, having been informed of their rights, chose to remain silent during the police interrogation. – Обвинувачений, інформований про свої права, вирішив залишитися мовчазним під час допиту поліції.

У цьому прикладі, переклад зберігає синтаксичну та семантичну структуру оригінального речення, де вказується, що обвинувачений, будучи проінформованим про свої права, вирішив залишитися мовчазним під час поліцейського допиту. Структурна відповідність допомагає зберегти точність та змістовність оригіналу в перекладі.

5. Зв'язність і узгодженість: необхідно підтримувати зв'язність і узгодженість у перекладі, щоб забезпечити логічне оформлення документа та послідовний переклад термінів у всьому тексті. Наприклад:

*The plaintiff **presented** a compelling argument, **citing** relevant case law and legal precedents. – Позивач **висунув** переконливий аргумент, **посилаючись** на відповідне судове рішення та юридичні прецеденти.*

У цьому прикладі, переклад відтворює зв'язність та узгодженість оригінального тексту. Термінологія («позивач», «переконливий аргумент», «судове рішення», «юридичні прецеденти») узгоджується та створюють логічний потік висловлення, забезпечуючи чітке розуміння тексту.

6. Вибір між буквальною та прагматичною еквівалентністю: вибір між дослівним перекладом (збереження форми мови оригіналу) та прагматичною еквівалентністю (передача значення у спосіб, який відповідає цільовій мові) на основі лінгвістичних характеристик термінів. Наприклад:

*The court **ordered an injunction** to halt construction on the disputed land.*

Варіант 1 - Буквальний переклад (українською): *Суд **замовив судовий наказ** щодо зупинки будівництва на конфліктній землі.*

Варіант 2 - Прагматичний переклад (українською): *Суд **виписав судовий наказ** із заборорою будівництва на земельній ділянці, що перебуває під суперечкою.*

Варіант 1 (буквальний переклад) зберігає форму мови оригіналу, використовуючи терміни в їхньому буквальному значенні. Варіант 2 (прагматичний переклад) враховує лінгвістичні особливості цільової мови та передає значення в спосіб, зрозумілий для читача, уникаючи можливого неправильного тлумачення «наказу щодо зупинки» як «зупинки самого суду».

7. Поглиблений лексичний аналіз: проведення ретельного лексичного аналізу необхідне щоб зрозуміти повний діапазон значень, пов'язаних з юридичними термінами, і вибір перекладів, які вловлюють відповідні нюанси. Нариклад:

The defendant's plea bargain was rejected by the prosecution. – Угода про визнання провини від обвинуваченого була відхилена обвинуваченням.

В даному випадку поглиблений лексичний аналіз дозволяє врахувати відтінки значень термінів. “Plea bargain” перекладено як «угода про визнання провини», що точно передає суть угоди між сторонами. “Rejected” перекладено як «була відхилена», відображаючи відмову від угоди обвинуваченням. Такий підхід спрямований на збереження лексичної точності та юридичної специфіки.

8. Використання модифікаторів: використання модифікаторів або додаткових дескрипторів для роз'яснення неоднозначних термінів і забезпечення більш точного розуміння цільовою мовою. Наприклад:

The witness provided a statement that was arguably inconsistent with his previous testimony. – Свідок подав заяву, яка, за умовчанням, може вважатися неузгодженою з його попереднім показанням.

Використання модифікатора «за умовчанням» допомагає роз'яснити можливу неоднозначність і вказує на те, що визначений характер неузгодження є деяким припущенням чи можливістю. Це сприяє точнішому розумінню контексту в іншій культурі та правовій системі.

9. Узгодженість термінології: необхідно забезпечувати узгодженість перекладу конкретної юридичної термінології в усьому документі, щоб уникнути плутанини та підтримувати мовну послідовність. Наприклад:

The defendant was charged with embezzlement, and the prosecution presented evidence of his financial transactions. – Обвинуваченому пред'явлено звинувачення у розкраданні коштів, і обвинувачення представило докази його фінансових транзакцій.

У цьому прикладі використано узгоджену термінологію, де «звинувачення» та «обвинувачення» вживаються як взаємозамінні терміни для позначення обвинувачення в суді. Це допомагає уникнути непослідовності та непорозумінь при читанні тексту в іншій мові.

Отже, маємо наголосити, що досягнення адекватності та еквівалентності у тексті перекладу часто можливе лише шляхом застосування декількох перекладацьких стратегій. Їх обрання пояснюється прагматичною установкою, яку перекладач обирає для себе та тим, яка інформацію є ключовою у вихідному тексті.

ВИСНОВКИ

Англомовна юридична лексика формує окрему терміносистему англійськомовного лексикону, яка обслуговує юридичний дискурс. Під юридичним терміном специфічне слово або фраза, які мають особливий юридичний сенс і використовується для точного вираження правових концепцій, норм, процедур або правил у мові правової науки та документації. Юридичні терміни є ключовим елементом правової термінології і мають чітко визначений юридичний зміст, який може відрізнитися від загального вживання тих же самих слів у повсякденному мовленні. Лексикографічна чіткість їх дефініцій направлена на уникнення непорозумінь і забезпечує точність та юридичну визначеність у текстах законів, договорів, судових рішень та інших правових документах. Структура англомовної юридичної термінології має два основні аспекти: морфологічний та синтаксичний.

З погляду морфологічної будови терміни англомовної юридичної сфери поділяються на прості (*advocate, punish, witness*), складні (*blackmail, attorney-at-law*) та терміни-словосполучення (*high Court, power of attorney*). Найбільш продуктивними способами словотворення субстантивної юридичної термінології в англійській мові є афіксація, зокрема суфікси *-ment, -tion* (*assignment, corporation*) та префікси *-co* (*co-signer*) та *-counter* (*counterclaim*). До продуктивних верботворчих суфіксів належать *-ate* (*litigate*), *-y* (*testify*), *ize* (*criminalize*).

За структурним критерієм складні терміни діляться на ті, які утворені шляхом основоскладання та пишуться разом (*whistleblower*), через дефіс (*due-process*) а також ті, терміни, які мають структуру словосполучення. Останні поділяються на іменникові, прикметникові та дієслівні словосполучення відповідно до головного слова. Було виділено чотири моделі морфологічної будови термінів-словосполучень: іменник + іменник (*family law*), дієслово + іменник (*validate contract*), прикметник + іменник (*unfair competition*).

Відповідно до критерію наявності прийменника у словосполученнях розрізняємо прийменникові та безприйменникові словосполучення. Прийменникові діляться на словосполучення, які починаються з прийменника (*by power of attorney*) та на словосполучення, в яких прийменник виражає підрядний зв'язок (*protection against unfair competition*). У безприйменникових словосполученнях зв'язок між словами здійснюється через синтаксичний зв'язок прилягання: *contract law interpretation*.

З семантичного погляду в англomовній юридичній термінології можна виділити наступні лексико-семантичні поля: “Contracts and Agreements”, “Criminal Law”, “Property and Real Estate Law”, “Corporate Law”, “Legal Proceedings”, “Legal Capacity Assessment”, і “Lawsuit Settlement Negotiation”. Варто відзначити взаємний перетин окремих лексико-семантичних полів, оскільки одна одиниця може зазнавати класифікації відносно різних семантичних критеріїв, наприклад лексема *homicide* може бути категоризована як компонент поля “Criminal Law” відносно категоріальної риси «тип правопорушення» та як конститuent поля “Legal Proceedings” відносно категоріальної ознаки «покарання».

При перекладі англomовної юридичної термінології на українську мову до основних перекладацьких прийомів належать: пошук лексичного відповідника, транскрибування, транслітерація, калькування, приблизний та описовий переклади, переклад за допомогою аналога, запозичення, контекстуальний переклад синтаксична компресія та семантичне розширення. Особливістю перекладу юридичної термінології у однойменному дискурсі є необхідність поєднання декількох методів для досягнення їх адекватного відтворення у тексті перекладу. Основні труднощі при перекладі англomовних юридичних термінів українською пов'язані з специфікою юридичних термінів, культурними та системним відмінностями, еволюцією юридичної мови, відсутністю точних еквівалентів, оновленням законодавства та необхідності збереження юридичного стилю.

Стратегіями, які допомагають досягти адекватності тексту перекладу та уникнути неоднозначності є розмежування полісемантичних лексичних одиниць, диференціація омонімів, прагматичний аналіз вихідного тексту, дотримання синтаксичної та семантичної структури, досягнення зв'язності і узгодженості тексту перекладу, поглиблений лексичний аналіз змісту вихідного висловлювання у широкому контексті, досягнення балансу між буквальною та прагматичною еквівалентністю.

Перспективою подальших досліджень може бути визначення особливостей перекладу англomовної юридичної термінології окремо для різних галузей права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белозьоров М. В. Нова економічна лексика і термінологія англійської мови. *Вісник Запорізького державного університету. Філологічні науки*. Запоріжжя, 2001. № 3. С. 28–31.
2. Бойко І. В. Особливості перекладу юридичних документів та їх оформлення. *Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2015. С. 109–110.
3. Борщовецька В. Д. Навчання студентів-економістів англійської фахової лексики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2004. 20 с.
4. Бурлаков М. А. Обучение активному владению иноязычной лексикой в ВУЗе (на материале франц. языка). Львов : Вища школа, 1988. 132 с.
5. Веремчук Е. О., Єнікєєва С. М. Лінгвокогнітивний та лінгвосинергетичний параметри англійськомовного лексико-семантичного поля SPACE / КОСМОС : монографія. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2020. 266 с.
6. Глубовська І. О. Багатомовний юридичний словник-довідник. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. 543 с.
7. Годована М. П. Словосполучення як джерело поповнення української термінології. *Українська термінологія і сучасність*. Київ, 2005. Вип. VI. С. 101–103.
8. Гринев-Гриневиц С. В. Терминоведение. Москва : «Академия», 2008. 304 с.
9. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення. Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ : “KM Academia”, 2000. 218 с.

10. Дуда О. І. Процеси термінологізації в сучасній англійській мові (на матеріалі літератури з кредитно-банківської справи) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2001. 19 с.
11. Дудка А. А. Класифікації англійських юридичних термінів та прийоми їх перекладу на українську мову. *Вісник Львівського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2009. № 12 (175). С. 13–17.
12. Дуднік Г. С., Оришич Д. Л. Проблеми перекладу юридичної лексики й термінології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2019. № 43. Т. 5. С. 56–58.
13. Дудок Р. І. Проблема значення та смислу терміна в гуманітарних науках : монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. 358 с.
14. Єнікєєва С. М. Про місце словотвору в системі сучасної англійської мови. *Нова філологія*. Запоріжжя, 2005. № 1 (21). С. 20–27.
15. Задояна Л. Синонімія в сучасній українській термінології цукрового виробництва. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Львів, 2008. № 620. С. 246–249.
16. Згурська В. Структурно-семантичні характеристики юридичної термінології англійської мови у рамках україномовного перекладу. *Актуальні проблеми слов'янської філології : збірник наукових статей*. 2010. Вип. XXIII. С. 535–542.
17. Канонік Н. П. Граматична організація лексико-семантичних полів «простору» і «часу» в сучасній англійській мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Луцьк, 2013. 333 с.
18. Козачек О. Д. Особливості перекладу юридичних текстів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Перекладознавство та міжнародна комунікація*. 2016. Вип. 2. С. 16–22.
19. Колган О. Антонімія української гірничої термінології. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Львів, 2008. № 620. С. 200–203.

20. Константинова О. В. Структурно-семантичні особливості термінів оподаткування в американському і британському варіантах сучасної англійської мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2004. 18 с.
21. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу : навч. посіб. Київ : Юніверс, 2002. 208 с.
22. Королева Е. В. Синонимы и варианты в терминологии. Научно-техническая терминология. Москва, 1986. № 8. С. 5–7.
23. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : підручник. Вінниця : Нова книга, 2008. 512 с.
24. Кочан І. М. Синонімія у термінології. Мовознавство. Київ, 1992. № 3. С. 70–81.
25. Кочерган М. П. Мовознавство на сучасному етапі. *Дивослово*. 2003. № 5. С. 24–29.
26. Куделько З. Б. Англійська терміносистема ринкових взаємин: семантичні і парадигмальні особливості : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Чернівці, 2003. 20 с.
27. Ланюк Е. Т. До питання про становлення галузевої лексичної системи (на матеріалах німецької торговельно-економічної лексики) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 1974. 278 с.
28. Левицький А. Е. Роль категоріальної семантики у забезпеченні функціонування номінативних одиниць сучасної англійської мови. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка*. Житомир, 2004. Вип. 17. С. 66–70.
29. Лещук Т. Й. Універсалізм комплексної класифікації науково-технічних термінів (на основі німецькомовних парадигм). *Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія : Філологія*. Ужгород, 2002. № 6. С. 41–46.
30. Логінова Л. В., Іваніщенко О. В. Особливості перекладу юридичних текстів англійською мовою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2021. № 49. Т. 2. С. 162–165.

31. Логінова Л. В., Осадча М. О. Особливості перекладу англійської юридичної термінології. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Вип. 21. Т. 2. С. 73–77.
32. Макароцька Т. Н. Лексико-семантичні характеристики і мотивованість науково-технічних термінів російського і англійського мов. *Актуальні проблеми теоретичної і прикладної лінгвістики* : збірник наукових праць. Ульяновськ, 2010. С. 148–152.
33. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови : підручник для інститутів та факультетів іноземних мов. Харків : Основа, 1993. 256 с.
34. Нікіфорова С. М. Особливості юридичної термінології в англійській мові. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди*. 2012. С. 173–179.
35. Панько Т. І., Кочан І. М., Маюк Г. П. Українське термінознавство : підруч. Львів : Світ, 1994. 216 с.
36. Петрина О. С. Антонімічні відношення у терміносистемі банківської сфери (на матеріалі англійської та української мов). *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія : Філологічні науки*. Львів, 2015. № 4. С. 138–144.
37. Петрина О. С. Формування та функціонування англійських та українських терміносистем банківської сфери : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Львів, 2016. 202 с.
38. Петрина О. С. Формування та функціонування англійських та українських терміносистем банківської сфери : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Львів, 2016. 202 с.
39. Попова О., Краснюк В. Юридична термінологія в парадигмі Сучасних перекладознавчих аспектів. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2022. № 35 С. 115–127.
40. Попович Ю. В., Бялик В. Д. Поняття термінології та терміносистеми в сучасній лінгвістиці. *Вчені записки ТНУ імені*

В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Т. 31 (70) № 2. Ч. 2. С. 206–211.

41. Рахуба В. И. Лексико-семантические особенности экономических терминов. *Наукові записки. Серія : Філологічна. Острог, 2013. № 33. С. 309–311.*

42. Реформатский А. А. Что такое термины и терминология. Вопросы терминологии. Москва : Изд-во АН СССР, 1961. С. 49–51.

43. Сандій Л. В. Конверсія як нелінійний (імплицитний) спосіб номінації (на прикладі англomовних інновацій сфери економіки). *Нова філологія. Запоріжжя, 2013. № 55. С. 176–180.*

44. Секрет І. В., Чолинець І. І. Міжмовна омонімія економічної термінології в англійській та українській мовах. *Нова філологія. Запоріжжя, 2013. № 56. С. 199–203.*

45. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.

46. Семенчук Ю. О. Способи проведення методичної класифікації англійської термінологічної лексики підмови міжнародної економіки. *Наукові записки Тернопільського національного економічного університету. Серія : Філологічна. 2011. Вип. 20. С. 268–273.*

47. Скоп'юк Т. Семантичний розвиток лексики сучасної англійської мови. *Лексикографічний бюлетень : збірник наукових праць. Київ, 2005. № 11. С. 59–67.*

48. Скороходько Е. Ф. Питання перекладу англійської технічної літератури (переклад термінів). Київ : Вид-во Київського університету, 1963. 91 с.

49. Строченко Л. В. Лексико-семантичне поле «коштовне каміння» в англійській мові та мовленні : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2008. 24 с.

50. Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология: Вопросы теории. Москва : Либроком, 2009. 248 с.

51. Сухачова Н. С. Структурно-семантичні особливості афіксальних іменників-термінів сфери менеджменту. *Нова філологія*. Запоріжжя, 2007. № 27. С. 258–263.
52. Терещенко С. І. Синонімія в термінології (лексикографічний аспект). *Українська термінологія і сучасність* : збірник наукових праць. Київ, 2001. № IV. С. 328–330.
53. Турчин В. В. Прагматика наукового терміна : монографія. Івано-Франківськ : Факел, 2004. 226 с.
54. Хацер Г. О. Структурно-семантичні особливості термінології банківської справи. *Нова філологія*. Запоріжжя, 2005. №1 (21). С. 71–75.
55. Цимбал Н. Л. Антонімічні відношення в термінології органічної хімії. *Українська термінологія і сучасність* : збірник наукових праць. Київ, 1998. С. 188–192.
56. Шепель Ю. О., Секрет І. В. Міжгалузєва термінологічна омонімія у сучасній англійській мові. Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2010. 335 с.
57. Шуміло І. І. Труднощі перекладу юридичних термінів англійської мови. *«Молодий вчений»*. 2017. № 12 (52). С. 275–278.
58. Artyukh V. M. Lexico-semantic characteristics of verb-object word-combinations of the English economic terminological system. *Нова Філологія*. 2011. № 46. P. 79–81.
59. Bussman H. *Routledge Dictionary of Language and Linguistics* / trans. and ed. by G. Trauth, K. Kazzazi. New York : Routledge, 2006. 560 p.
60. Kucheruk L. *Modern English Legal Terminology : linguistic and cognitive aspects*. Linguistics. Bordeaux : Université Michel de Montaigne, 2013. 385 p.
61. Chambers, J. K. *Sociolinguistic Theory: Linguistic Variation and Its Social Significance*. Oxford : BlackwellPub, 2003. 320 p.
62. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of Language*. Cambridge : Cambridge University Press, 1995. 491 p.

63. Evans V., Green M. *Cognitive Linguistics : An Introduction*. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2006. 812 p.
64. Glogar O. The Concept of Legal Language: What Makes Legal Language “Legal”?. *Int J Semiot Law*. 2023. P. 1081–1107. DOI: 10.1007/s11196-023-10010-5.
65. Ilynska L., Platonova M. *Meaning in translation: Illusion of Precision*, Cambridge : Cambridge Scholars Publishing, 2016. 487 p.
66. Lakoff G. *The Neural Theory of Metaphor* / ed. by R. Gibbs. Berlin, 2008. P. 17–38.
67. Law J., Martin E. A. *A Dictionary of Law*. Oxford : Oxford University Press, 2009. 532 p.
68. O’Grady W., Archibald J., Aronoff M., Rees J. *Contemporary Linguistics*. Miller Fifth Edition. Boston : Bedford, 2005. 684 p.
69. Ramos F. P. Translating legal terminology and phraseology: between inter-systemic incongruity and multilingual harmonization. *Perspectives*. 2021. P. 175–183. DOI: 10.1080/0907676X.2021.1849940.
70. Saussure de F. *Course in General Linguistics*. Chicago : Open Court Classics, 1998. 234 p.
71. Taylor J. R. *Linguistic Categorization: Prototypes in Linguistics Theory*. 2nd edition. Oxford : Oxford University Press, 1995. 312 p.
72. Trosborg A. The performance of Legal Discourse, Hermes. *Journal of Language and Communication in Business*, 1992. P. 22–43.
73. Weisgerber L. *Vom Weltbild der deutschen Sprache I Halbband: die Inhaltbezogene Grammatik*. Düsseldorf : Padagogischer Verlag Schwann, 2003. 267 s.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

74. British Law Report Corpus (BLRC). URL: <https://www.sketchengine.eu/blarc-british-law-reference-corpus/> (accessed: 15.09.23).
75. Burton W. C. Burtons legal thesaurus. New York : McGraw-Hill, 2013. 1040 p.
76. English Legal Glossary. URL: <https://www.courts.michigan.gov/4a23eb/siteassets/court-administration/access-temporary/foreign-language/englishlegalglossary.pdf> (accessed: 12.08.23).
77. Glossary of Legal Terms. URL: <https://www.uscourts.gov/glossary> (accessed: 21.08.23).
78. Handbook of Legal Terminology. URL: <https://mjc.olemiss.edu/wp-content/uploads/sites/134/2020/01/Handbook-of-Legal-Terminology-2020.pdf> (accessed: 12.11.23).
79. Legal Corpora. URL: <https://www.clarin.eu/resource-families/legal-corpora> (accessed: 21.10.23).
80. Legal Dictionary. URL: <https://dictionary.law.com/> (accessed: 11.10.23).
81. Legal English Vocabulary. URL: <https://www.britannica.com/dictionary/eb/3000-words/topic/legal-english/2> (accessed: 10.09.23).

SUMMARY

The work is devoted to highlighting the peculiarities of English-language legal terminology and ways of its translation.

The object of research is English-language legal terminology.

The subject of the work is the semantic-morphological aspects of English-language legal terminology and the techniques and strategies of its translation.

The purpose of the work: to determine the semantic, morphological and structural features of English-language legal terminology and the specifics of its translation into Ukrainian. Following the purpose of the study, it is necessary to carry out the following main objectives:

- to establish morphological features of English-language legal terminology;
- to determine the syntactic features of complex legal terms;
- to characterize the main methods of its translation into Ukrainian;
- to identify translation strategies aimed at overcoming the difficulties of translating English-language legal terms.

The scientific novelty of the work consists in a comprehensive study of semantic, morphological and syntactic features of English-language legal terminology and methods and strategies for overcoming difficulties in its translation into Ukrainian.

From the point of view of morphological structure, the terms of the English-speaking legal sphere are divided into simple, complex and word-combination terms. The most productive way of word formation of legal nouns in the English language is affixation. Strategies that help to achieve the adequacy of the translated text and avoid ambiguity are the delimitation of polysemantic lexical units, the pragmatic analysis of the source text, compliance with the syntactic and semantic structure, and the achievement of coherence and coherence of the translated text.

Key words: *adequate translation, equivalence, translation technique, polysemantic unit, legal term*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Мацейчик Світлана Юріївна, студентка 2 курсу, форми навчання заочна, факультету іноземної філології спеціальність 035 Філологія, спеціалізація 035.041, освітньої програми переклад (англійський), адреса електронної пошти, svetlana.matseychik@gmail.com – підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Англомовна юридична термінологія та специфіка її перекладу» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____